

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ВЗАЄМОДІЯТИ ПИСЬМОВО НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБОМ ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТІВ

Кваліфікаційна робота
студентки групи ПОм-24
ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
Макаренко Анастасії Миколаївни

Керівник канд.пед.наук, доцент,
зав.кафедри початкової освіти
Павлик Олена Анатоліївна

Кривий Ріг – 2025

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Макаренко Анастасія Миколаївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1.	11
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПИСЬМОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	11
1.1 Сутність поняття «письмова взаємодія» як ключового для змістової лінії «Взаємодіємо письмово».....	11
1.2 Особливості розвитку вмінь письмово взаємодіяти у молодших школярів.....	20
1.3 Роль онлайн-інструментів у розвитку письмової взаємодії	29
Висновки до 1 розділу.....	37
РОЗДІЛ 2.	38
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПИСЬМОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ОНЛАЙН- ІНСТРУМЕНТІВ.....	38
2.1 Стан досліджуваної проблеми в школі	38
2.2 Експериментальна робота з формування вмінь взаємодіяти письмово учнів 2 класу.....	43
2.3 Результати експериментальної роботи.....	52
Висновки до 2 розділу.....	53
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	57
ДОДАТКИ	69
Додаток А	69
Додаток Б.....	75

Додаток В	76
Додаток Г	79

ВСТУП

XXI століття – час великих відкриттів та постійних викликів перед людством. Ще декілька десятиліть тому люди не могли уявити собі можливість створення та доступу до повністю бездротових телефонів, які надають можливість передавати необмежену кількість інформації між тисячами користувачів по всьому світу. Сьогодні для кожного це стало буденністю, але не завжди за темпами змін можна встигати. Стрімкий розвиток – ключова характеристика для сучасних технологічних процесів, які є значним прогресом людства, адже саме вони стали чинниками для створення цілого спектру різноманітних пристроїв з інноваційними можливостями та не менш важливого програмного забезпечення, яке повністю змінило життя різних країн. Їх постійна інтеграція у життя розкриває безліч перспектив у різних сферах діяльності людини, оптимізуючи, полегшуючи та удосконалюючи існуючі практики і норми, що дозволяє сформувати і розвинути новітні системи відносин у суспільстві.

На сучасному етапі розвитку людства відбувається швидке втілення різноманітних новітніх концепцій, які ще декілька десятиліть тому існували тільки на сторінках наукової фантастики. Одним із значних проривів сучасності, який ще нещодавно сприймали виключно як фантастичний сюжет кінематографічної стрічки, став штучний інтелект(ШІ), який часто пов'язували з вже досить буденними для сучасності віртуальною (VR) та доповненою реальністю (AR). Це свідчить про значний прогрес у розробці новітніх обчислювальних систем, які може активно застосовувати будь-хто. Проте, попри усі значні переваги такого швидкого розвитку технологій, перед кожною людиною постає безліч серйозних викликів. Як і раніше, особливо важливою є роль освіти, адже саме педагоги надають молодому поколінню необхідні знання та навички успішно взаємодіяти з навколишнім світом. Миттєве поширення інформації, часто не правдивої, свідчить, що сучасним учням необхідно не лише вміти будувати стосунки з реальними людьми, а й вміти використовувати та

розуміти різні доступні інструменти як засоби для активного розвитку та саморозвитку особистості.

Педагоги, напевно, одні з найперших відчували ці значні зміни, що повстали у вигляді безлічі викликів, адже майже щодня з'являються нові інструменти, які є кроком до переосмислення сучасного навчання. Усе це змушує шукати та створювати нові методи та способи організації освітнього процесу, адже усі засоби минулого вже не є достатньо ефективними.

В епоху цифровізації особливо актуальною є проблема формування навичок письмової взаємодії засобами онлайн-інструментів, адже раніше актуальні усні відповіді біля дошки чи письмові роботи на ній вже не мають такого значного освітнього впливу на сучасного здобувача освіти. Сьогодні, коли велика частка життя, роботи, навчання та спілкування відбувається у цифровому форматі, важливо навчити кожного учня початкової школи успішно користуватись різними застосунками та інструментами, що вимагає не просто формування грамотності, а й уміння взаємодіяти письмово, працювати у команді, чітко та логічно формулювати свою думку й вміти аргументувати свої погляди. Цим життєво необхідним навичкам, які є кроком до успішної адаптації та реалізації у сучасному цифровому світі, приділяється велика увага у сучасних освітніх програмах НУШ-1 (розроблена під керівництвом Олександри Савченко) та НУШ-2 (розроблена під керівництвом Романа Шияна) [58]. Це потребує адаптації навчання до викликів сучасного життя, що вказує на його націленість на майбутнє.

Сучасні українські вчені приділяють значну увагу дослідженню розвитку комунікативної компетентності та її складової – писемного мовлення у молодших школярів. Науковці працюють в багатьох напрямках: І. Дребущак[21], І. Коваль та Н. Лавриченко[35], Т. Ковальчук[29], І. Олійник[46], К. Пономарьової[51], М. Слинько[55], С. Чос[62] і С. Шуляк[64] зосереджують свою увагу на способах успішного формування навички письма; Т. Пісна[49], В. Діак[19] та М. Єпіхіна[24] розглядають та аналізують взаємодію в освітньому процесі; Ж. Андрійченко, Т. Близнюк, О. Майстренко[1] розглядають питання

нетикету; С. Марцин[37], С. Гайдаш[12], К. Козленко[30] та Ю. Нагорняк[43] зосереджують увагу на розвитку писемного та усного мовлення; О. Мельніченко[41], Д. Горбань та Л. Котлової[14] розглядають проблеми виявлення та корекцію порушень; А. Власюк та І. Сойко[8], Т. Марченко[38] досліджують інтерактивні методи навчання; А. Руда[54], О. Левченко[36], І. Диріва[18], Ю. Махновець[40], А. Шкварчук та Т. Близнюк[63], Т. Четверикова[61] аналізують ефективність використання цифрових інструментів у навчальному процесі; І. Гуменюк та В. Бучка[16], О. Бойко[4] приділяють особливу увагу дистанційному та віртуальному спілкуванню в контексті формування вміння комунікувати.

Аналіз цих та інших наукових досліджень показав, що деякі аспекти розвитку навичок писемної взаємодії учнів початкових класів потребують додаткового вивчення, пошуку нових способів та засобів для зацікавлення учнів у навчанні, що дозволить підвищити рівень сформованості цих навичок. Це стало підставою для вибору теми дослідження: ***«Формування вмінь взаємодіяти письмово на уроках української мови засобом онлайн-інструментів»***.

Метою даного дослідження є розробка та експериментальна перевірка методики формування вмінь взаємодіяти письмово на уроках української мови засобами онлайн-інструментів в учнів початкових класів.

Відповідно до сформульованої мети кваліфікаційної роботи було визначено такі **завдання**:

- здійснити аналіз наукової літератури для з'ясування сутності поняття «письмова взаємодія» як ключового змістової лінії «Взаємодіємо письмово»;
- визначити особливості розвитку навичок письмової взаємодії у здобувачів початкової освіти;
- дослідити роль онлайн-інструментів у розвитку вміння взаємодіяти письмово;
- дослідити стан проблеми формування навичок письмової взаємодії у практиці шкільного навчання;

— розробити та впровадити авторську систему роботи з формування навичок письмової взаємодії учнів 2 класу засобами онлайн-інструментів;

— здійснити діагностику та аналіз результатів дослідження для оцінки ефективності розробленої системи роботи.

Об’єкт дослідження: процес формування та розвитку вміння взаємодіяти письмово засобами онлайн-інструментів.

Предмет дослідження: система роботи, спрямована на сформування в учнів 2 класу вміння взаємодіяти письмово із використанням онлайн-інструментів.

Гіпотеза даного дослідження полягає у припущенні, що впровадження системи методичних заходів з активним застосуванням онлайн-інструментів, що сприятиме значному покращенню навичок письмової взаємодії у молодших школярів. Умовами ефективності розробленої системи роботи є:

- систематичність використання онлайн-інструментів у навчальному процесі;
- адаптація усіх завдань та інструментів до вікових та індивідуальних особливостей другокласників;
- мотивація та інтерес до інтерактивних завдань через гейміфікацію та яскраву візуалізацію;
- чіткі інструкції та рекомендації щодо інтеграції онлайн-інструментів у процес навчання письма здобувачів початкової освіти.

Для реалізації мети та завдань даного дослідження нами використано **методи:**

— *теоретичні* (аналіз наукової та методичної літератури, опрацювання досвіду передових педагогів України, узагальнення, класифікація, порівняння, систематизація отриманої інформації);

— *емпіричні* (проведення дослідження, використовуючи розроблені методики, вправи та завдання із застосуванням онлайн-інструментів та сервісів для з’ясування впливу на розвиток вміння в учнів взаємодіяти письмово, здійснення анкетування вчителів, щодо ставлення до застосування онлайн-

інструментів, їхньої ефективності та доцільності, виявлення основних проблемних аспектів впровадження).

Практичне значення роботи полягає у розробці матеріалів, які дозволять сучасним педагогам впроваджувати онлайн-інструменти під час уроків української мови задля формування навичок письмово взаємодіяти, які стануть у нагоді для підвищення залученості та мотивації другокласників до навчання, допоможуть оптимізувати процес оцінювання, надаючи швидкий зворотній зв'язок, а також дозволять успішно адаптувати завдання до індивідуальних особливостей та потреб кожного учня.

Базою для наукових досліджень є Криворізька гімназія №89 «Потенціал» Криворізької міської ради, де було проведено педагогічний експеримент.

Результати досліджень **апробовані** на науково-практичних конференціях:

— III Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»(2024р.) за напрямком: Оптимальне поєднання новітніх технологічних можливостей та класичних гносеологічних підходів у сучасній освіті. Тема доповіді: Інтернет-ресурси як засіб формування основних компетентностей в учнів молодшого шкільного віку;

— II Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ»(2025р.) за напрямком: Актуальні питання формування мовної особистості в сучасній початковій школі. Тема доповіді: Використання онлайн-платформ для розвитку навичок письмової взаємодії на уроках української мови.

Основні результати дослідження було висвітлено у наступних публікаціях:

— Макаренко А. Використання онлайн-платформ для розвитку навичок письмової взаємодії на уроках української мови. *Освіта ХХІ століття: аксіологічний вимір* : зб. матеріалів III Всеукр. студент. науково-практ. конф., м. Нікополь, 24 трав. 2024 р. Нікополь, 2024. С. 149–151. URL: https://drive.google.com/file/d/1pvr_0G0Us1tqtiU7dLzpYrbs0AXvwy9d/view?usp=sharing (дата звернення: 01.07.2025).

— Макаренко А. Використання онлайн-платформ для розвитку навичок письмової взаємодії на уроках української мови. Актуальні проблеми навчання і виховання молодших школярів : матеріали II Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. здобувачів вищ. освіти і молод. уч., м. Харків, 8 трав. 2025 р. Харків, 2025. С. 86–89. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/18697> (дата звернення: 01.07.2025).

— Макаренко А. Інтеграція онлайн-інструментів у процес формування вміння молодших школярів письмово взаємодіяти. *Актуальні питання теорії і практики початкового навчання*: збірник наукових праць студентів. – Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2025. – Вип. 18.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПИСЬМОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1.1 Сутність поняття «письмова взаємодія» як ключового для змістової лінії «Взаємодіємо письмово»

Письмова взаємодія є важливою складовою сьогодення, адже охоплює усі сфери нашого життя. Вона – важливий засіб, який допомагає вийти за межі звичного обміну інформацією, стимулюючи виражати власні думки, будувати відносини, формувати та передавати світу нові ідеї та погляди, домовлятися з навколишнім світом. Завдячуючи їй, ми успішно фіксуємо, аналізуємо, структуруємо, сприймаємо інформацію, часто впливаючи на погляди та думки адресата.

Перш ніж занурюватись у поняття «письмова взаємодія», слід чітко розуміти зміст терміну «взаємодія». Згідно з визначенням Українського психологічного ХАБу, взаємодія – цілеспрямований обмін інформацією, здійснення впливу на кожного його учасника та спілкування між особистостями, що передбачає обмін ідеями, даними, емоціями і думками [15]. Доповнюючи дане тлумачення, сучасний науковець Вадим Діак зазначає, що з філософської точки зору поняття «взаємодія» стосується буття, людини, системи тощо, а трактування даного терміну лише як обмін інформацією між особистостями слід вважати дуже вузьким [19, с. 122, 124]. Завдяки дослідженню Марини Єпіхіної, можемо чітко виділити головні ознаки взаємодії, а саме:

- взаємодію будують дві матеріальні системи з спільними контактами, які діють цілісно;
- стосунки між людьми є двонаправленими, де дія однієї впливає на іншу, а відповідь повертається назад [24, с.60].

Отже, взаємодія – глибоке поняття, яке включає усі аспекти нашого життя та для його повного розуміння необхідно враховувати і його комунікативний

аспект, і глибокі системи, і підходи, і філософські бачення цього явища. Науковці часто ототожнюють дане поняття з терміном «комунікація», про що свідчить дослідження Тетяни Пісної, у якому вона проаналізувала багато підходів до його трактування. За результатами даного дослідження можна стверджувати, що комунікація та взаємодія дуже тісно пов'язані між собою. З позиції соціології дане поняття означає «... взаємодію людей, тобто передачу соціальної інформації»[49, с.217] Дещо схожим науковиця виділяє трактування Джона Спенсера, який вважає, що комунікація - соціальна взаємодія через спілкування та обмін інформацією про культурні та значущі події [49, с. 218]. Близьким є і дослідження Віктора Кривенка, який з'ясував, що комунікація – це цілеспрямована взаємодія двох суб'єктів, яка є доцільною та опосередкованою [34, с. 75].

Дійсно, взаємодія та комунікація тісно пов'язані між собою, доповнюючи та розширюючи одне одного. Взаємодія передбачає, що обмін інформацією буде здійснюватися через комунікацію як процес, який дозволяє передавати, сприймати та розуміти думки й повідомлення співбесідника. Отже, комунікація та взаємодія – невід'ємні складові соціальної взаємодії, в якій комунікація сприяє ефективному обміну даними, а взаємодія у свою чергу допомагає організувати та реалізувати спільні дії і зв'язки. Зважаючи на такий взаємозв'язок понять, слід зауважити, що їх реалізація відбувається через різні канали, а саме: мовлення, письмо та технічні засоби, а також через жести, міміку, тон голосу, що впливає на учасників, змінюючи поведінку та настрій [34, с.76]. Особливе місце серед даних форм займає письмо та письмова взаємодія.

Термін «письмо» розкрила Світлана Марцин та зазначила, що це «...вид мовленнєвої діяльності, що полягає в кодуванні інформації за допомогою графічних засобів мови...». Це передбачає необхідність формування та розвитку наступних умінь в учнів початкових класів:

- навичка графічно та чітко відтворювати літери алфавіту, дотримуючись норм чинного правопису;
- формулювати думки у письмовій формі, що є важливим для успішної

письмової взаємодії з соціумом[37, с.20].

У своєму посібнику Василь Терещенко, Андрій Панченков, Марія Алгольм та Олена Лінник, зазначають, що письмова взаємодія – комунікація у письмовій формі, досить схожа на діалог, проте має значні затримки в обміні повідомленнями [57, с.246-247]. Проте письмова взаємодія характеризується ще й особливостями передачі емоцій та інтонаційного забарвлення месенджам, які у вербальній комунікації передаються безпосередньо під час обміну думками та почуттями.

Головна відмінність усної та письмової взаємодії є відсутність невербальних елементів (жести, пози, інтонація і т.п.) та брак моментальної реакції. Письмова взаємодія дозволяє людям відображати свої думки та погляди за допомогою системи знаків(букв)[66, с.2].

Науковці Ірина Ніколаєнко, Надія Безгодова та Марина Волошинова дійшли висновку, що особливостями письмової комунікації/взаємодії є тимчасовість та просторова невідповідність між відправником та одержувачем, це дозволяє передавати необмежену кількість повідомлень незалежно від часу та місця перебування, розширює можливість взаємодіяти з необмеженою кількістю отримувачів і надає можливість повторно спілкуватись[45, с. 27].

Світлана Гайдаш у своїй статті зазначає, що писемна мовленнєва діяльність (письмова взаємодія) включає дві основні дії, а саме: формування задуму у внутрішньому мовленні (прокручування думок всередині себе, активне обмірковування) та вираження змісту у зовнішньому писемному мовленні (вираження власних поглядів у писемному вигляді в залежності від потреб), що є процесом спілкування від задуму до реалізації [12]. З цією думкою не можна не погодитись, адже вона показує усю складність формування та реалізації письмової взаємодії та доводить, що письмо – це не просто відтворення графічних позначень, а й постійний процес осмислення, який потребує нероздільного формування когнітивних та мовленнєвих умінь особистості. В.О. Бучка підкреслює, що процес письма сьогодні переважно розглядається та

застосовується як допоміжний засіб для оволодіння всіма аспектами мови та основними видами мовленнєвої активності[16].

Сучасні підходи до освіти, які представлені в чинному Держстандарті початкової освіти [17] й типових освітніх програмах [58] зосереджують увагу на гармонії у розвитку особистості. Ключовою є комунікативна компетентність, що являє собою життєво необхідні вміння для успішної соціалізації та адаптації до вимог сьогодення. У типових освітніх програмах цій важливій компетентності відводиться 2 змістові лінії, а саме: «Взаємодіємо усно» та «Взаємодіємо письмово», які нерозривно пов'язані у формуванні ключової компетентності.

Розвиток умінь усно взаємодіяти передбачає формування навички чітко, лаконічно та структуровано висловлювати власну думку, сприймати погляди співрозмовника, доводити та аргументувати власні твердження, адаптуватись до вимог і ситуацій спілкування [58]. Усі ці вміння є основою для успішної командної роботи, соціальної залученості.

Письмова ж взаємодія сприяє ефективному розвитку умінь ясно та змістовно аргументувати власні думки, почуття й погляди у взаємодії зі співрозмовниками письмово, проявляти свою творчість у мовленнєвій діяльності [58]. Вона є кроком для зародження та формування навичок критично мислити та самовиражатись. Розуміння сутності змістової лінії «Взаємодіємо письмово» дещо відрізняється у типових освітніх програмах. Олександра Савченко разом з іншими розробниками НУШ-1 вбачає її сутність у «...формуванні в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності...»[58]. Натомість Роман Шиян та команда авторів НУШ-2 значно розширюють та адаптують до вимог сучасності її розуміння, визначаючи, що вона базується на «...залученні учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв та в режимі онлайн. Результатом такої роботи є базові вміння створювати писемні висловлювання у реальному та віртуальному просторі та редагувати їх...»[58]. Усе це свідчить про спрямованість навчання української мови не на заучування

даних, а на формування практичних умінь та навичок, які є ключовими для життя в сучасному світі [28, с 140]. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям глобальної освіти, де розвиток компетентностей є потребою та має повністю замінити механічне запам'ятовування.

У своїй праці Тетяна Ковальчук розглядає структуру змістової лінії «Взаємодіємо письмово». Вона зазначає, що її складовими є:

- вміння переказувати розповідні та описові тексти, формуючи та розвиваючи навички розуміння та цілісного відтворення інформації;
- складання зв'язної розповіді за малюнками та опорними словами, що дозволяє сформувати логічний та послідовний виклад думок, розвиваючи мовленнєві та творчі здібності молодшого школяра;
- пошук та усунення недоліків у власному висловлюванні, вдосконалюючи майстерність самооцінювання та вироблення здатності критично мислити [29, с.89].

Змістове наповнення змістової лінії «Взаємодіємо письмово» дослідили Любов Сугейко та Ганна Ткаченко (див. рис. 1.1). Вони зазначили, що для сучасної освітньої системи у пріоритеті – формування мовної особистості, яка здатна удосконалюватись упродовж життя та прагне знати рідну/державну мову[56, с. 304].

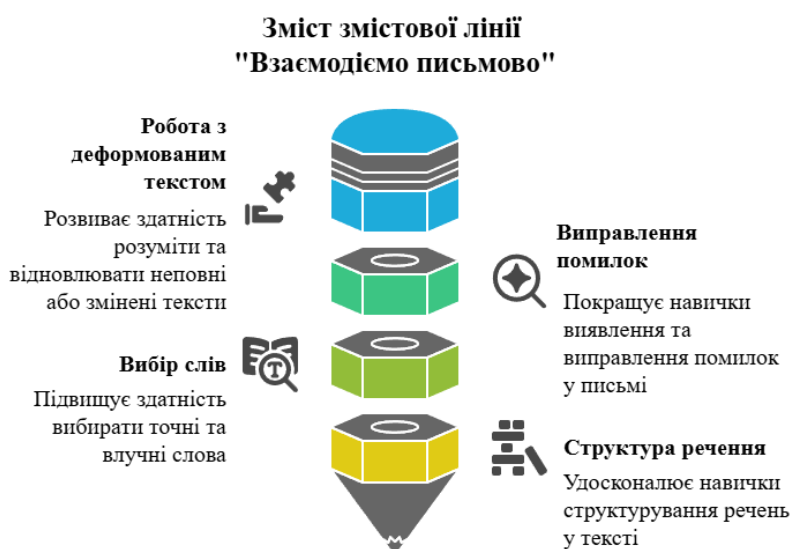

Рис. 1.1 Змістове наповнення змістової лінії «Взаємодіємо письмово»

Письмова взаємодія – невід’ємна складова комунікативної компетентності, вона передбачає вміння особистості успішно вступати в комунікацію, будувати вільно діалоги на будь-яку тему, використовуючи різні засоби для порозуміння з співрозмовником. Поняття «комунікативна компетентність» та його зміст розглянула у своїй роботі Ірина Олійник. Найточнішим у її дослідженні є визначення даного поняття Наталі Соняк, яка зазначає, що це здатність особистості ефективно висловлювати думки і почуття усно та письмово в різних ситуаціях [46, с. 118]. Марина Слинько вказує, що процес формування комунікативної компетентності та її складових у школярів потребує різних форм навчання, зокрема інтерактивних методів, таких як моделювання ситуацій і рольові ігри, що сприяють розвитку комунікативних навичок і співпраці [55, с 81].

У новітніх підручниках з української мови Нової української школи, особлива увага приділяється формуванню навичок письмової взаємодії. Нами було здійснено аналіз ряду підручників за двома типовими освітніми програмами, а саме проаналізовано підручники таких авторів: Катерина Пономарьова[52]; Ірина Цєпова, Лариса Тимченко та Маріанна Коченгіна[60]; Надія Кравцова та Ольга Придаток[32]; Ганна Остапенко[48]; Володимир та Марія Наумчук[44]; Ірина Большакова[5](див. таблицю 1.1). Ми відшукали різноманітні навчальні завдання, які спрямовані на формування навички письмово взаємодіяти. Кожен підручник має унікальний набір завдань, що дозволяє педагогу обрати його в залежності від індивідуальних особливостей учнів класу. Проте, здійснивши аналіз, з’ясували, що у більшій частині підручників приділяється недостатньо уваги саме пошуку та виправленню помилок у текстах та реченнях, написанню зв’язних текстів на задану тему, перевірці знань правил у завданнях на вставлення правильної літери у слова. У цілому підручники та їх різноманіття навчальних завдань роблять великий крок уперед у поступовому, систематизованому розвитку письмової взаємодії, що забезпечує повноцінне та рівномірне формування вміння у всіх учнів.

Таблиця 1.1

Різноманіття завдань за змістовою лінією "Взаємодіємо письмово" у чинних підручниках

Аналіз рівноманіття завдань підручників (за змістовою лінією "Взаємодіємо письмово")	НУШ-1 (під керівництвом О. Савченко)			НУШ-2 (під керівництвом Р. Шияна)		
	Пономарьова К. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах)	Цепова І. В., Тимченко Л. І., Коченгіна М. В. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл.	Кравцова Н., Придаток О. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед.	Остапенко Г. С. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах)	Наумчук В. І., Наумчук М. М. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед.	Большакова І. О. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах)
Спиши	с. 27 № 6; с. 42 № 12; с. 48 № 2; с. 57 № 7...	с. 7 № 1; с. 12 № 2; с. 46 № 6; с. 61 № 4; с. 78 № 3 (частина 1); с. 44 № 1 (частина 2)	с. 4 № 46; с. 11 № 32; с. 17 № 56; с. 20 № 65	с. 73 № 3; с. 83 № 2; с. 99 № 5 (частина 1) с. 13 № 5; с. 37 № 2; с. 91 № 5 (частина 2)	с. 11 № 1; с. 13 № 11; с. 20 № 1 (частина 1) с. 8 № 2; с. 80 № 5; с. 84 № 8; с. 86 № 4; с. 101 № 2; с. 103 № 2 (частина 2)	с. 7 № 3; с. 8 № 2; с. 30 № 3; с. 90 № 8; с. 93 № 5 (частина 1) с. 10 № 3; с. 38 № 1; с. 39 № 3 та 5 (частина 2)
Встав пропущені букви	с. 15 № 5; с. 18 № 8...	-	с. 35 № 113; с. 38 № 122; с. 40 № 133; с. 54 № 118; с. 84	-	с. 24 № 9; с. 48 № 8; с. 64 № 8 (частина 1) с. 13 № 9 (частина 2)	-

			№ 294; с. 87 № 305			
Доповни речення/ встав необхідні слова	с. 11 № 9; с. 20 № 10; с. 25 № 3; с. 45 № 7; с. 63 № 7; с. 65 № 5 і 8; с. 73 № 6..	с. 86 № 5 (частина 1) с. 11 № 1; с. 19 № 3, 4; с. 21 № 4; с. 21 № 4; с. 33 № 5 (частина 2)	с. 36 № 106; с. 61 № 2; с. 97 № 344; с. 102 № 362; с. 106 № 380; с. 120 № 428	с. 105 № 4; с. 121 № 6 (частина 1) с. 41 № 4; с. 57 № 4; с. 68 № 3; с. 89 № 4; с. 114 № 3; с. 119 № 5 (частина 2)	с. 78 № 7 (частина 1) с. 8 № 3; с. 30 № 2; с. 35 № 14; с. 46 № 4; с. 66 № 4; с. 76 № 7 (частина 2)	с. 34 № 3; с. 72 № 11; с. 81 № 3 (частина 1) с. 32 № 2; с. 46 № 5 і 1 (частина 2)
Склади речення/розповідь за малюнком	с. 25 № 5...	с. 47 № 3; с. 50 № 2 (частина 2)	с. 26 № 86	с. 75 № 7; с. 105 № 4 (частина 2)	с. 45 № 1 с. 107 № 3 (частина 2)	с. 17 № 2; с. 161 № 2 (частина 1); с. 7 № 2 (частина 2)
Склади слова у речення	с. 5 № 13; с. 14 № 5...	с. 47 № 1; с. 47 № 2 (частина 2)	с. 41 № 138; с. 11 № 396	с. 65 № 6; с. 79 № 5; с. 90 № 2 (частина 2)	с. 48 № 5; с. 78 № 8; с. 110 № 7 (частина 1) с. 17 № 14; с. 106 № 3 (частина 2)	с. 18 № 6; с. 118 № 4 (частина 1); с. 62 № 2 (частина 2)
Склади речення	с. 9 № 10; с. 12 № 9; с. 14 № 7; с. 8 № 2; с. 16 № 7; с. 18 № 3; с. 22 № 9;	с. 12 № 2 (частина 1) с. 11 № 2; с. 15 № 4 (частина 2)	с. 67 № 2	с. 21 № 4; с. 37 № 5; с. 57 № 4 та 5; с. 67 № 5; с. 57 № 4; с. 87 № 3; с. 90	с. 16 № 10 (частина 2)	с. 31 № 1 (частина 1); с. 47 № 2 (частина 2)

	с. 24 № 6; с. 27 № 8; с. 29 № 8; с. 30 № 3; с. 40 № 3...			№ 2 (частина 1) с. 7 № 5; с. 57 № 6; с. 89 № 7 (частина 2)		
Склади історію/текст/розповідь	с. 15 № 8; с. 31 № 10; с. 115 № 9; с. 136 № 9; с. 140 № 12...	-	-	с. 117 № 4 (частина 2)	с. 47 № 9; с. 125 № 8; с. 128 № 6 (частина 2)	с. 20 № 5; с. 60 № 1 (частина 1)
Виправ помилки	с. 12 № 7; с. 16 № 4	с. 12 № 3; с. 52 № 4 (частина 2)	-	-	-	-

Отже, сприймаючи виклики сьогодення, зміст письмової взаємодії розглядаємо не лише як процес традиційного формування навичок письма (звичайне технічне відтворення змісту та граматична правильність), а як включення цифрових технологій, які дозволяють відкрити нові перспективи, розширити потенціал та підвищити мотивацію до навчання та розвитку комунікативної компетентності. Усе це дозволяє підростаючому поколінню навчитися швидко адаптуватися до вимог нашого часу та майбутнього, критично оцінювати та аналізувати отриману інформацію для її ефективного застосування у власному житті. Тому сучасні методики навчання акцентують увагу на необхідності поєднання класичних та інноваційних підходів, що дозволить успішно опанувати комунікативні уміння й навички та ефективно реалізуватись у дорослому житті.

1.2 Особливості розвитку вмінь письмово взаємодіяти у молодших школярів

Формування вміння письмово взаємодіяти є невід'ємною складовою гармонійного розвитку особистості молодшого школяра, адже це допомагає поглянути на комунікацію з навколишнім світом з іншого ракурсу. Воно передбачає не просто спроможність відтворювати на письмі вивчені літери, утворюючи слова та речення, а й здатність використовувати письмо для спілкування та ефективної комунікації з дорослими та однолітками.

У своєму дослідженні Катерина Козленко глибоко проаналізувала підхід Л. Виготського на проблеми формування писемного мовлення у молодших школярів, що дозволило виявити позицію науковця, який зазначав, що починати формувати навичку письма можна в дошкільному віці, у вигляді переведення усного мовлення в знаки, пізніше – літери[30]. Такий підхід дозволяє активно готувати дитину до школи та дещо полегшити період адаптації до нових вимог у школі, адже мовленнєва діяльність дитини передує жестам, іграм та малюванню, які у свою чергу сприяють активному розвитку систем, необхідних для подальшого оволодіння усним і писемним мовленням. Про це свідчить і робота Світлани Шуляк, яка підкреслює важливість активної роботи над розвитком комунікативної компетентності ще у старшому дошкільному віці, особливо з дітьми з ООП. Вона зазначає, що даний процес має відбуватись через ігрову діяльність. Таку ранню роботу з дитиною науковиця обумовлює пріоритетністю комунікативних навичок у педагогіці, адже вона є основою для існування у соціумі. Завданням педагога, на її думку, є навчити дітей спілкуватись, проте ключова роль відводиться сім'ї [64]. У цей період діти активно розвивають комунікативні здібності та соціально адаптуються, оскільки цього вимагає нове середовище, де отримуються важливі обов'язки, що пов'язані з освоєнням нових знань та навичок.

Вивчаючи нестандартні форми розвитку комунікативної компетентності, Світлана Чос виділила найефективніші підходи для її формування, а саме:

- методику навчання діалогічного та монологічного мовлення;
- методику роботи з формування та розвитку зв'язного усного та писемного мовлення;
- комплексне навчання усім видам мовленнєвої діяльності[62, с.25].

Такий підхід надає можливість всебічно розвинути мовні навички, формувати стійкі комунікативні уміння, що стане вадливим кроком для успішної реалізації кожної дитини у майбутньому.

Коли дитина навчиться усно висловлювати власне бачення, не боячись критики, вона зможе опанувати навички письмової взаємодії. Це свідчить про наявність тісного взаємозв'язку між навичкою письмово взаємодіяти та мовленнєвою компетентністю, адже саме ця інтеграція допомагає не просто завчити мовні норми, а й навчитись їх активно застосовувати у різних ситуаціях спілкування. У своєму дослідженні вчитель початкових класів Запоріжжя Ірина Дребущак зазначає, що процес опанування мовленнєвої компетентності передуює письмовій взаємодії, а отже вимагає від педагога постійного керування, створення середовища для мовлення, позитивної атмосфери та мотивації, що розкриває та розвиває інтереси кожного учня [21]. Здійснивши поступову побудову такого навчального середовища, можна говорити, що дитина навчиться впевнено висловлювати власні думки та ідеї, як усно, так і письмово, що є ключем до успішно сформованої комунікативної компетентності.

Науковці Надія Безгодова, Марина Волошина та Ірина Ніколаєнко зазначають, що зміст поняття «письмо» полягає у певному процесі шифрування мовленнєвих сигналів графічними знаками і включає підготовку висловлювання, перехід з мисленнєвого коду до графічного та техніку запису з урахуванням каліграфії, графічних правил і орфографії [2]. Така думка підкреслює багатогранність та складність формування та опанування навички письма та письмової взаємодії, в основі якої лежить не просто відтворення графічних знаків, а інтеграція різних процесів, а саме: мовленнєвих, когнітивних та

моторних.

Процес формування навички письма відбувається паралельно з читанням, адже щойно вивчену нову букву учні одразу ж закріплюють у прописах. Як зазначає у своїй роботі Юлія Кривенко, процес оволодіння навичками письма відбувається за схожим з читанням принципом, адже основною одиницею навчальної діяльності після засвоєння нової літери має бути склад, що утворюється як злиття приголосного звука з голосними [33]. Таким чином в учнів активно розвивається фонематичний слух, що є ключовим для правильно сформованого вміння читати та писати. Як зазначає Катерина Пономарьова, для розвитку навички письма у першокласників необхідно використовувати репродуктивні та творчі завдання, такі як підписування малюнків і доповнення речень. Ці вправи сприяють освоєнню правопису, зокрема написанню власних назв з великої літери та правильному використанню розділових знаків [51, с. 64]. Схожий погляд має науковиця Валентина Ільяна. На її думку, навички письмової взаємодії та писемного мовлення тісно пов'язані з умінням учня читати, в основі якої лежить вміння усвідомлено сприймати повідомлення. Вона зазначає, що сам процес цілеспрямованого сприймання писемного мовлення цілком залежить від фізичних властивостей отриманого тексту (послідовність букв у словах), які впливають на усі органи чуття людини. Букви - механізм для старту, який завершується дуже складним психічним сприйняттям графічних символів та мисленнєвою діяльністю читача. Для того, аби зрозуміти отриманий текст, кожен читач перетворює символи на думки, які є результатами власних знань та досвіду[25, с.56].

Вчителька початкових класів Антоніна Гогунська наголошує, що дитина має навчитися вільно читати і сприймати прочитане, щоб розвинути навички грамотного письма. Маючи слабкі уміння читати, учні стикаються з безліччю проблем: труднощі з домашнім завданням, слабка мотивація, втрата інтересу до навчання та інше. На її думку, все це призводить до негативного ставлення до читання та письма, яке школярі починають сприймати як джерело незадоволення та мук[13].

Про тісний взаємозв'язок читання та письма говорить Діана Горбань, зазначаючи те, що процес формування таких умінь має бути цілісним та тісно пов'язаними між собою. Процеси читання та письма у дітей ще не стабільні, у порівнянні з дорослими, що вказує на продовження розвитку та ймовірну схильність до проблем у процесі навчання. У своєму дослідженні вона виділяє дві групи причин порушень навичок читання та письма у дітей, а саме:

- ураження або недорозвинення мозку, які можуть виникнути на різних етапах розвитку, патології під час вагітності, внутрішньоутробні травми, інфекції або соматичні захворювання, що вражають ще не до кінця сформовану нервову систему;
- відсутність або недостатність мовної практики, педагогічна занедбаність та інші, які можна віднести до соціально-психологічних причин[14].

Сам процес формування навички письма, як стверджує Мар'яна Безруких, відбувається в три етапи:

- елементарне письмо (навчання букв і слів), яке забезпечує формування базових графічних та моторних навичок;
- грамотне осмислене письмо (написання текстів під диктовку з дотриманням правопису);
- грамотне осмислене писемне мовлення (розуміння жанрів і структуроване складання текстів)[30].

Дослідниця Аліна Власюк зазначає, що процес оволодіння письмовим мовленням починається з техніки письма, яка передбачає включення в активне вивчення графіки (розгляд варіантів літер, їх співвідношення та пошук відповідностей), каліграфії та орфографії. Особливу увагу слід приділяти і чіткості та нормативності письма учня, розвитку моторики та зорового контролю за написаним, навчання правильного плану дій для уникнення помилок[9, с.29].

Юлія Нагорняк, досліджуючи особливості формування навички письма, з'ясувала, що письмо як вид діяльності включає три основні операції (див. рис. 1.2), які на початкових етапах опанування навички письма є окремими

усвідомленими операціями. На початку дуже важливе промовляння для успішного розрізнення звуків. Пізніше усі фонемі стають графічними знаками (буквами), які вимагають застосування пам'яті та зорового аналізатору. І кінцевим результатом є перетворення знаків у писані накреслення завдяки рухам руки, які потребують розвитку графомоторних навичок та зорової координації [43, с.112-113].

Рис. 1.2 Вид діяльності – письмо включає три операції

Світлана Марцин зазначає, що для формування навички письма слід використовувати два основні види письмової роботи з дітьми (див. рис. 1.3). Для роботи з розвитку мовлення та письма відповідно до вимог програми, слід вміти писати повні або скорочені тексти, тому для цього використовують 3 види роботи над текстом:

- детальний переказ;
- стислий переказ;
- анотація[37, с. 20].

Рис. 1.3 Види роботи для формування навички письма

Таке структурування та дозованість опанування навички письма дозволяє поступово формувати усі необхідні вміння, що вказує на використання принципу послідовності навчання. Воно допомагає підтримувати учня та збільшувати мотивацію. На думку Світлани Гайдаш, вміння мотивувати дітей є важливим для розвитку письмового мовлення і цілком залежить від вміння педагога подати цікаво матеріал, використання сучасних методів, формування навички самооцінювання в учнів та сприятливого психологічного клімату, що дозволяє постійно підтримувати цікавість, розуміння мети навчання й своєчасне заохочення до взаємодії [12]. У такому випадку сформована мотивація є не лише внутрішнім стимулом, а й результатом цілеспрямованої педагогічної діяльності, яка є особистісно орієнтованою. Разом з тим використання послідовності у навчанні письма забезпечує систематичне повторення вивченого та закріплення отриманих знань, що дозволяє запобігти формуванню фрагментарних знань і реалізує глибоке засвоєння навичок.

Дослідженнями впливу навчальної мотивації займалась Анастасія Волянюк. Вона зазначає, що навчальна мотивація активує зусилля учня і складається з мотивів, цілей, реакцій на невдачі та установок. Основною

метою молодшого школяра вбачає саме успішне засвоєння знань. Дослідниця вважає, що мотивація є ключовим фактором успіху в навчанні, тому її важливо формувати та підвищувати [10, с. 245].

Для підвищення рівня мотивації педагог має застосовувати в процесі реалізації завдань навчання:

- вдало підібраний текстовий матеріал, який відповідає віковим особливостям учнів;
- яскраве художнє та сучасне оформлення, багато ілюстрацій;
- нестандартні вправи з цікавим ходом виконання;
- дидактичні ігри; завдання на пошук результатів та інші[35, с.539].

Найбільш ефективним методом для опанування навички письмової взаємодії, на думку Тетяни Ковальчук, є метод проєктів, який передбачає організацію навчального процесу як у колективній (парна або групова діяльність), так і в індивідуальній формі. Доречним також є використання інтерактивних технологій. Вона зазначає, що для реалізації мети письмової діяльності найбільш доцільно застосовувати такі технології:

- «Асоціативний куш» - допомагає розвивати та активізувати словниковий запас та асоціативне мислення у молодших школярів, адже в його основі лежить створення опорної схеми для ключового поняття з доповненням гілочками з власних асоціацій, що пов'язані з терміном;
- «Мозковий штурм» - стимулює до продукування нових ідей усіма учасниками освітнього процесу, що сприяє розвитку колективності та креативності у пошуку нових рішень;
- «Мікрофон» - допомагає вдосконаленню навичок усного мовлення, слухання та поваги до ідей та поглядів іншої особистості.

Педагог зауважує, що для досягнення навчальної мети змістової лінії «Взаємодіємо письмово» доцільно використовувати і стратегії системи «Читання та письмо для розвитку критичного мислення», реалізуючи її за допомогою застосування:

- «сенкану» (короткий вірш з п'яти рядків, що розвиває навичку

висловлювати свої думки лаконічно);

— «кубування» (стимулює глибоке розуміння теми, аналізуючи вивчене поняття з шести різних аспектів);

— «залиш останнє слово за мною» (допомагає підсумувати будь-яке обговорення, формулюючи висновки);

— «діаграма Ейлера-Вена» (розвиває аналітичні висновки за допомогою пошуку спільних та відмінних рис понять)[29, с.89].

Зарубіжні науковці Daniel J. S., Marquis C. у своїй роботі зазначили, що письмо як діяльність, яка веде до взаємодії, найкраще реалізується через написання есе. Така взаємодія відбувається із затримкою взаємодії між педагогом та учнем, адже вимагає опрацювання змісту та надання відповіді на зміст написаної роботи [68].

У своїй роботі Наталія Матвеева визначила цілу низку методів, прийомів, як традиційних, так й інтерактивних(див. рис. 1.4). Складні слова та поняття під час такої роботи педагог має розмежовувати, використовуючи метод «асоціацій», що дозволяє учням краще запам'ятати та відтворювати вивчене за допомогою образів в уяві[39, с.132-133].

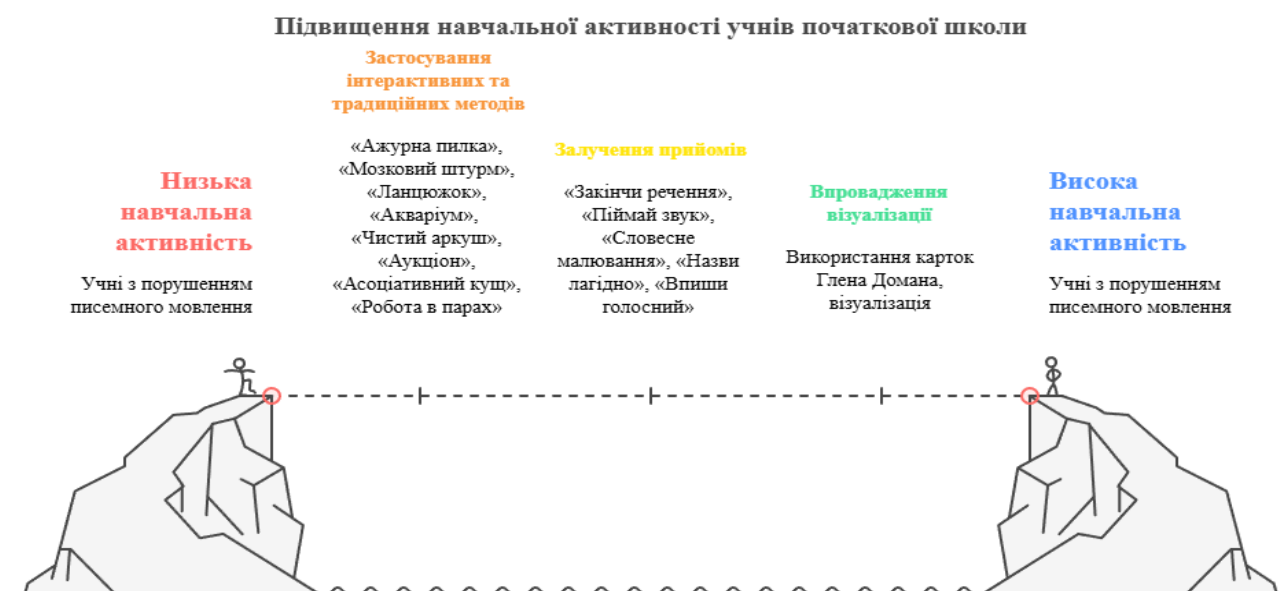

Рис. 1.4 Методи та прийоми для підвищення успішності молодших школярів з порушенням писемного мовлення

Такі підходи, технології та форми роботи забезпечують самостійність, активність, креативність й глибоке усвідомлення навчального матеріалу учнями. Катерина Пономарьова у своїй праці говорить, що процес формування навички письма є важливим для розвитку писемного мовлення молодших школярів, а переказ є найбільш ефективним методом для цього. Також вона наголошує, що не менш важливою є робота над творами, оскільки відображає думки, почуття та особисті якості кожної особистості[51]. Ольга Прищепа зазначає, що важливим для гармонійного формування письменницької майстерності у молодших школярів є застосування диференційованого підходу. Він включає поетапне формування навичок, врахування індивідуальних особливостей дітей, розвиток моторики, мовлення, логічного мислення, а також робить акцент на гігієнічних навичках і правильному написанні букв [53].

Про взаємозв'язок письмової взаємодії та зв'язного мовлення мовить у дослідженні Оксана Хома. Науковиця зазначає, що методика розвитку зв'язного мовлення включає низку методів:

- імітаційний (ґрунтується на аналізі текстів, творче генерування висловлювань, перекази та театралізація);
- конструктивний (редагування текстів та логічні прийоми);
- творчий та комунікативний (розвиток креативності, індивідуальності стилю мовлення, ефективної письмової взаємодії)[59, с. 64-65].

Це доводить, що розвиток письмової взаємодії не можливий без сформованої навички зв'язно та культурно говорити, а отже вимагає систематичного підходу до формування зв'язного мовлення, покращуючи точність, чіткість та логічність висловлювань.

Про важливість формування культури мовлення зазначила Наталія Вегера. Вона зазначає, що даний процес є складним і тривалим, адже включає засвоєння великої кількості норм вимови, поповнення активного словникового запасу. Для її реалізації педагогу доцільно використовувати у роботі з учнями мовні вправи, прислів'я, акровірші, ігри, загадки, вірші, скороговки, логічні завдання та інше, адже сформована навичка культурно та зв'язно говорити безпосередньо впливає

на вміння письмово взаємодіяти з навколишнім світом, знаходити спільну мову[7]. Одеський педагог Олена Мельніченко також наголосила на важливості розвитку культури мовлення молодших школярів. Вона зазначила основні засади для її успішного формування, а саме:

- доречність висловлювань;
- тактовність у взаємодії;
- багатство й виразність мовлення;
- чистота мовлення;
- правильність побудови висловлювань;
- ясність;
- естетичність та гармонія висловлювань[41, с. 96-97].

Таким чином, удосконалення вмінь письмово взаємодіяти у молодших школярів вимагає комплексного підходу, який включає мовленнєвий, психомоторний та когнітивний розвиток, а також застосування доцільних форм, технологій та методів навчання з урахуванням вікових особливостей учнів.

1.3 Роль онлайн-інструментів у розвитку письмової взаємодії

Онлайн-інструменти стали невід'ємною частиною сучасного життя та незамінні помічники у роботі з дітьми за допомогою інтернету та смартфонів. Вікторія Імбер та Надія Комарівська у своєму дослідженні зазначають про зміну ролі вчителя, адже з активним впровадженням модернізованих технологій він стає консультантом, наставником, що спонукає учнів сприймати його як партнера. Також змінюється і роль учня, який вже не просто спостерігач, а активний учасник освітнього процесу, здобувач знань, дослідник[26, с.22].

Про важливість застосування новітніх технологій зазначається і в Концепції Нової Української школи, адже «... наскрізне застосування інформаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти» - одне з основних принципів сучасної реформи освіти[31]. Саме цей принцип формує інтеграцію освітніх галузей під час навчання та

здійснює формування знань поступово під час спостереження за діями педагога.

Про важливість використання онлайн-платформ у дистанційному навчанні, яке стало неочікуваною вимогою часу, писала Анастасія Шкварчук. Вона зазначила, що для організації дистанційного навчання в початковій школі необхідно вміти чітко визначати зміст роботи, вміти розробляти навчальні матеріали та організувати синхронне чи асинхронне навчання, а отже вимагає від педагога швидкого опанування ІКТ-компетентності. Використання цифрових технологій і онлайн-сервісів у такому навчальному процесі значно підвищує мотивацію учнів, їхню пізнавальну активність та рівень опанованих знань, умінь та навичок [63, с. 32]. Про важливість опанування цифрових навичок говорить і Тетяна Четверикова, зазначаючи, що цифрова компетентність вимагає від педагога сформованого вміння обирати необхідні інструменти, проєктувати, створювати, впроваджувати різні цифрові сервіси у роботу з учнями, які допоможуть організувати нові форми співпраці, групову взаємодію та слугуватимуть мотивацією для бажання брати активну участь у навчальному процесі [61]. Онлайн-інструменти – вимога сучасності, яка дозволяє ефективно організовувати освітню діяльність, підвищуючи мотивацію та якість навчання.

І Деріва у своєму дослідженні зазначає, що для підготовки до застосувань будь-яких онлайн-сервісів педагог має дотримуватись низки правил(див.рис.1.5)[18].

Саме ІКТ дозволяє перейти від наочно-образного навчання до діяльнісного, що робить з учня не простого слухача, а активного учасника освітнього процесу, активізуючи та сприяючи засвоєнню знань на свідомому рівні [36]. Активне застосування ІКТ в навчанні молодших школярів дозволить організувати практичну діяльність із залученням усіх учасників процесу навчання, допоможе організувати індивідуалізований та диференційований процес, який буде спонукати до розвитку мислення, уяви та творчості учнів.

Як зазначає Юлія Махновець, «...сайти, які надають різноманітні послуги, значно полегшують роботу та дозволяють суттєво заощадити час...». Це ж стосується і онлайн-інструментів та сервісів. У своєму дослідженні вона називає

декілька важливих для підвищення мотивації до навчання безкоштовних інструментів:

- Google Jamboard –сервіс для організації спільної роботи, що активізує учнів у початковій школі;
- Padlet – віртуальна дошка для групової роботи та обговорення;
- Wordwall – створення інтерактивних вправ для активного залучення;
- Canva – дизайн-презентацій, візуалізація та організація проєктної та творчої роботи учнів;
- Wizer.me – інструмент, який пропонує інтерактивні робочі аркуші для дистанційного навчання [40].

Рис. 1.5 Правила підготовки та застосування інтернет-ресурсів в освітньому процесі

Ефективними для підвищення ефективності уроків є саме онлайн-дошки. Наталія Дмитренко, Ольга Столярчук та Майя Федорець дослідили їх вплив та зазначили, що вони стають незамінним інструментом організації активної взаємодії між педагогом та учнями. Школярі мають можливість за допомогою їх функціоналу систематизувати свої знання, створюючи власні картки-тренажери. Це забезпечує активну діяльність початківців під час уроків, розвиває їх письмову комунікацію та створює сприятливі умови для синхронної онлайн взаємодії з однокласниками[20, с.210].

У своїй науковій розробці Анна Руда присвятила достатньо уваги використанню онлайн-інструментів, мультимедійних технологій. На її думку, саме вони сприяють формуванню основних компетентностей у молодших школярів. Особливо важливими виділяє інформаційну та комунікативну. Вона називає декілька важливих особливостей технологій:

- гнучкість подачі інформації в залежності від індивідуальних потреб учня;
- коригування швидкості та обсягу навчального матеріалу;
- яскраве освітлення під час демонстрації презентації;
- підвищене використання наочності;
- збільшення продуктивності;
- міжпредметна інтеграція[54, с.144].

Ці інструменти підтримують освітній процес і мотивацію учнів, завдяки інтерактивним технологіям в їх основі, яскравій візуалізації, можливості співпрацювати у зручний час та у будь-якому місці. Інтерактивні технології виступають в ролі ключового компонента, який дозволяє онлайн-інструментам виконувати свої функції та надавати можливості для ґрунтовної та цікавої спільної роботи під час навчання та комунікації. Застосування таких технологій дозволяє молодшим школярам аналізувати отриману інформацію, творчо розкривати її зміст, поважати думки інших, створювати та розв'язувати самостійно змодельовані ситуації, будувати позитивні відносини з оточуючими,

запобігати появі конфліктів й шукати компроміси за необхідності, розвивати навички проєктної групової та самостійної діяльності [8, с.90].

Найкращим онлайн-застосунком для організації письмової взаємодії учнів та педагогів, як зазначають науковці з педагогічного університету Індонезії, є саме WhatsApp. Створена група для взаємодії та обміну думками сприяє покращенню міжособистісних стосунків. Така взаємодія дозволяє створити комфортне середовище, створює можливість писати приватно та взаємодіяти з хвилюючих питань. Там можна організувати групову роботу, працювати в команді, допомагати один одному, відповідаючи на важливі запитання[69].

Велику увагу у своєму науковому дослідженні Світлана Дубовик та Наталія Семеній приділили вмінню створювати хмари слів для розвитку зв'язного мовлення. У статті кандидати педагогічних наук зосередили увагу на онлайн-інструментах, які допоможуть створити хмари слів та візуалізувати думки на задану тему(див. рис.1.6). На їх думку, такий вид діяльності допоможе учням: сформулювати тему уроку, сформулювати пропозиції щодо вивчення теми уроку(очікування), створити схеми та конспекти, передбачити питання уроку, створити оцінні судження, побудувати діалог, поставити запитання та дати обґрунтовані відповіді на них[23]. Така активність стане запорукою для:

- розширення словникового запасу;
- формування навички сприйняття різних точок зору;
- гуртування школярів;
- розвитку креативності та логічного мислення.

Ці маленькі кроки будуть основою для подальшого впевненого спілкування з оточуючим світом як усно, так і письмово.

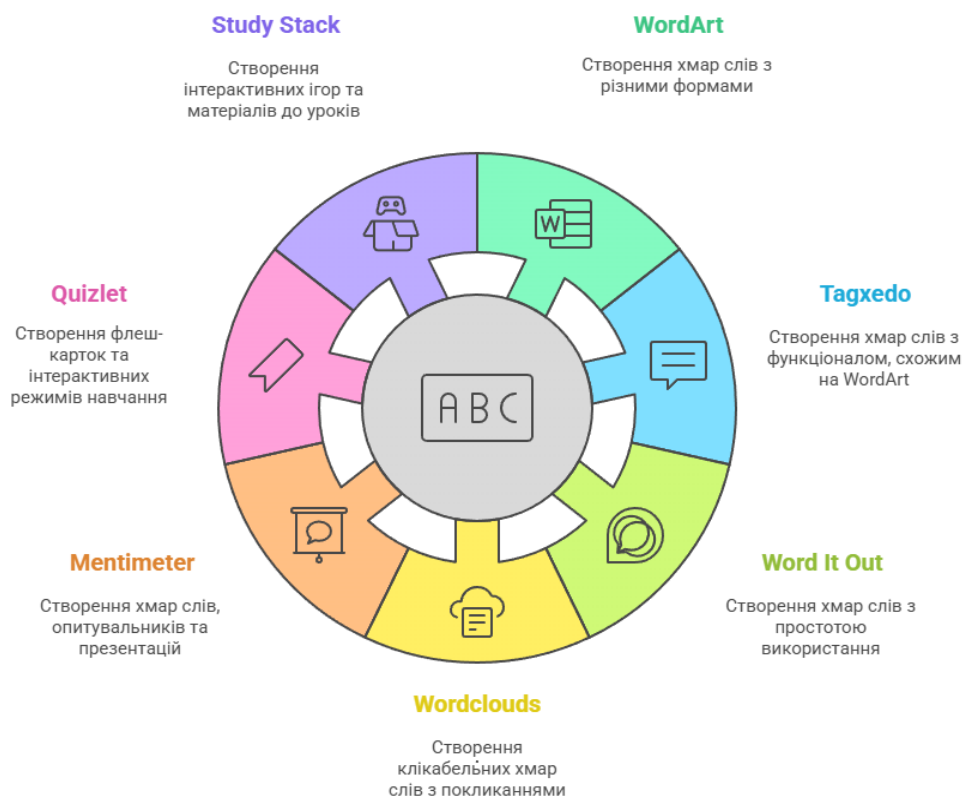

Рис. 1.6 Онлайн-інструменти для створення інтерактивних хмарин слів

Онлайн-інструменти – важливий чинник, що дозволяє полегшити взаємодію та будувати сучасні процеси комунікації. Їх постійне використання допомагає активно розвивати навички письмової комунікації. З постійним розвитком та розширенням можливостей онлайн-застосунків цифрове середовище значно адаптує нашу письмову комунікацію до своїх потреб. Широке використання різних скорочень та емодзі – процес інтеграції письмової взаємодії у віртуальну комунікацію. Поняття віртуальної комунікації має важливе значення для сучасного світу, що зазначила у своєму дослідженні Оксана Бойко. За її словами, така комунікація є пріоритетним вмінням 21 століття, адже може бути і рецетивним(читання та аудіювання), і продуктивним(читання та письмо). Завдяки таким широким можливостям, віртуальну комунікацію доцільно використовувати у навчальному процесі як додаткове джерело знань та активної практики, під час вивчення будь-якої з освітніх галузей[4]. Вона допомагає удосконалити наші навички та стає поштовхом для відкриття нових способів спілкування у віртуальному світі.

На думку Таміли Марченко, для успішної організації інтерактивного навчання на уроках української мови слід враховувати особливості розвитку усієї групи людей, вміти організовувати спілкування та зважати на психологічну сумісність учасників. Комбінування різних форм діяльності та систематичність використання інтерактивних технологій дозволить сформувати усі необхідні молодшим школярам компетентності та опанувати знання [38].

Слід зауважити, що впровадження в освітній процес онлайн-інструментів, платформ та цифрових сервісів вимагає від педагога активної роботи не лише над ознайомленням та формуванням навичок активного їх застосування з учнями, а й засвоєння цифрового етикету. Що ж таке цифровий етикет? Поняття цифрового етикету, його тенденції розвитку та адаптації до вимог сучасного світу активно досліджувала група вчених, а саме: Жанна Андрійченко, Тетяна Близнюк, Ольга Майстренко. Цифровий етикет слід розглядати як цілком новий тип етикету, який окреслює основні правила культури спілкування у новій інформаційній реальності. Тому його треба розуміти як новий стандарт, норму та правила, які створені для того, аби убезпечити усіх інтернет-користувачів[1]. Саме він формує в учнів навички безпечної й толерантної поведінки в інтернеті, розвиває комунікативні здібності, які так сьогодні необхідні. Таким чином, педагог з молодшого шкільного віку формує у дітей базу для ефективної, комфортної та найголовніше безпечної цифрової взаємодії у віртуальному просторі.

Процес впровадження розвивальної функції онлайн-інструментів має здійснюватися через систему завдань, котрі будуть спрямовані на активний розвиток пізнавальних здібностей, формування та оволодіння розумовими операціями(аналіз, порівняння, узагальнення, доведення та інші). Важливо розуміти, що при формуванні усіх вмінь важливо, щоб дитина вміла їх застосовувати на практиці, у нестандартних та стресових ситуаціях. Цифрові технології – засіб, який є підготовкою до самонавчання[22]. Це є особливо актуальним, адже на цьому акцентує увагу Державний стандарт початкової освіти. Вміння навчатись впродовж життя – ключова компетентність НУШ, яку

допомагають розвивати сучасні онлайн-інструменти.

Здійснюючи аналіз педагогічного досвіду Надії Каірової, ми дійшли висновку, що сучасний урок має обов'язково включати онлайн-ресурси. Вони забезпечать якісну, гнучку та доступну освіту. Завдання педагога полягає у вчасному освоєнні різних інструментів та вміння комбінувати їх у власній діяльності. У презентації власного досвіду вона розкрила безліч важливих програм та платформ для сучасного педагога, поділяючи їх за певними напрямками діяльності(див. рис. 1.7).

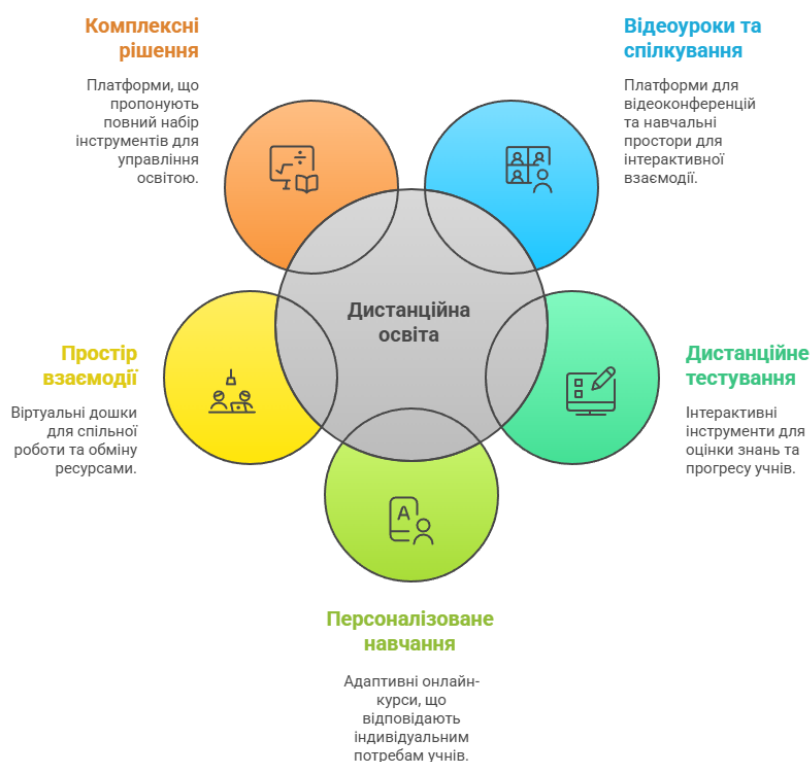

Рис. 1.7 Напрямки застосування онлайн-інструментів

Платформи та інструменти за Надією Каіровою:

- комплексні рішення: «Єдина школа» та Google Meet;
- простір для взаємодії: Padlet;
- персоналізація навчання: Вчи.ком.юа;
- дистанційна перевірка та тестування: «На Урок», Всеосвіта, Google Форми;
- відео-уроки та спілкування: Zoom, Google Meet, Skype, Cisco Webex,

Microsoft Teams[27].

Проведені дослідження та аналіз фахової літератури підтверджують, що інтернет-сервіси на уроках української мови покращують письмову взаємодію та комунікативну компетентність молодших школярів, забезпечуючи інтерактивність, доступність та індивідуалізацію навчання.

Висновки до 1 розділу

Навичка письмово взаємодіяти є ключовою для змістової лінії «Взаємодіємо письмово». Саме вона сприяє розвитку комунікативної компетентності в учнів молодшого шкільного віку. В її основі лежать вміння вільно висловлювати власні думки, почуття та ставлення до навколишнього світу і його подій за допомогою письма, включаючи і письмову взаємодію з іншими особами.

Формуючи здатність письмово взаємодіяти у молодших школярів, ми маємо враховувати особливості даного процесу. Слід розуміти, що даний процес є поступовим та вимагає високої мотивації навчання. За допомогою постійного чергування різних видів творчих робіт (перекази, твори та інші), можна забезпечити успішне та ефективне засвоєння необхідних для комунікативної компетентності знань, умінь та навичок. Для результативного опанування даного вміння слід інтегрувати традиційні та інноваційні методи, що дозволить успішно адаптувати навчальний матеріал для кожного учня. Використання онлайн-інструментів розширює можливості взаємодії, дозволяє організувати автоматичне оцінювання, що робить зворотній зв'язок вчасним. Сервіси дозволяють покращити індивідуалізацію навчання, що підвищує мотивацію та покращує результативність навчання й опанування нових умінь.

Таким чином, формування навички письмово взаємодіяти відбувається за допомогою системності роботи з розвитку мовленнєвих умінь, інтеграції з сучасними технологіями та ефективного оцінювання, що формує готову до викликів світу особистість. Усе це дозволяє всебічно розвинути ключову комунікативну компетентність школярів.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПИСЬМОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТІВ

1. Стан досліджуваної проблеми в школі

Сучасний світ вимагає від особистості не лише опанування цифрових навичок та дотримання грамотності, а й активної роботи над розвитком критичного мислення, медіаграмотності. Усі ці навички дозволять у процесі постійних змін знаходити, аналізувати та критично сприймати отриману інформацію. Перед учителями повстає важливе завдання – формування «м'яких навичок», що передбачають вміння адаптуватись до змін часу, креативно мислити, формування емоційного інтелекту, що в умовах сьогодення стало визначальним для кожного індивідуума.

Для педагогів актуальним залишається опанування новітніх технологій, адже майже кожного дня у цифровому просторі з'являється все більше нових, цікавих додатків, ресурсів та застосунків, які допомагають зробити навчальний процес сучасним, цікавим та продуктивним. Щоб дослідити частотність та систематичність використання онлайн-інструментів на уроках, їх переваги та недоліки, труднощі впровадження для організації письмової взаємодії молодших школярів, нами було розроблено анкету і проведено опитування серед практикуючих педагогів у кількості 37 осіб за допомогою інструменту Google-форма (див. Додаток А).

Більшість опитаних педагогів (32,4%) – високодосвідчені педагоги, які у професії більше 15 років. Орієнтовно по 18,9 % становлять педагоги:

- початківці до 3 років активної практики;
- вчителі зі стажем роботи 6-10 років;
- від 11-15 років - досвідчені педагоги.

Найменшою за чисельністю стала категорія педагогів з досвідом роботи від 3 до 5 років – 10,8%.

В опитуванні брали участь педагоги з різних шкіл за місцем розташування:

- кількість педагогів міських шкіл серед опитаних склали – 59,5%;
- кількість педагогів сільських шкіл серед опитаних склали – 40,5%.

Більшість опитаних працівників викладають у 3 та 4 класі (29,7%), у меншому співвідношенні були вчителі, що викладають у:

- 1 класі – 21,6% опитаних;
- 2 класі – 18,9% опитаних.

56,8% опитаних зазначили, що в активній практиці щодня використовують онлайн-інструменти на уроках української мови, 32,4% - застосовують кілька разів на тиждень. Проте були й педагоги, котрі зазначили, що раз на тиждень або ж рідко використовують інтернет-ресурси – 5,4% опитаних (див. рис. 2.1).

Як часто ви використовуєте онлайн-ресурси на уроках української мови в початкових класах?

37 відповідей

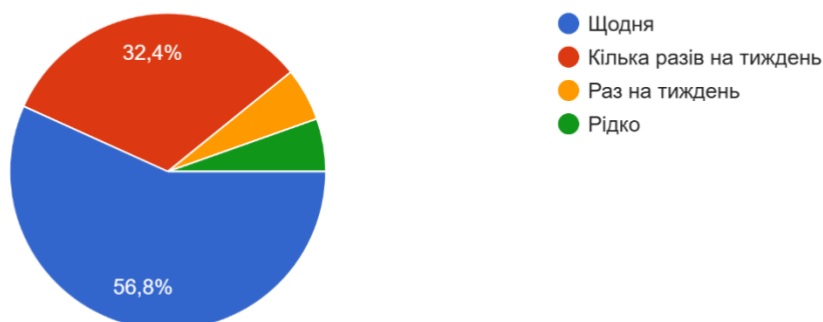

Рис. 2.1 Частота використання онлайн-інструментів на уроках української мови в початкових класах

Для організації навчального процесу найчастіше педагоги застосовують інтерактивні вправи (LearningApps, Kahoot!, Wordwall, Educaplay та інші) – 91,9%, які дозволяють впровадити велику кількість корисної ігровізації у навчання учнів. Не менш важливими стали:

- онлайн-дошки (Google Jamboard, Padlet, Miro та інші) – 67,6%;
- спільні документи (Google-Документи та інші) – 43,2%;

- форуми та чати – 48,6%;
- соціальні мережі – 40,5%.

Додатково 8,1% опитаних застосовують штучний інтелект, це свідчить, що новітні технології потребують більшого дослідження та уваги, вказуючи на невелику кількість знань з цього питання у більшості педагогів.

Під час опитування педагоги зазначили велику кількість переваг, проте і суттєві недоліки використання онлайн-інструментів у навчанні молодших школярів.

Серед основних переваг опитані вказали:

- можливість миттєвого зворотного зв'язку – 78,4%;
- підвищення мотивації учнів – 73%;
- забезпечення диференційованого навчання – 67,6%.

Більше половини педагогів зауважили, що цифрові інструменти сприяють удосконаленню навичок спілкування та співпраці (54,1%), збагачують освітній процес (56,8%).

Проте водночас опитування виявило і значну кількість недоліків залучення в освітній процес онлайн-ресурсів. Найсуттєвішим є:

- нерівний доступ до технологій серед учнів (75,7%);
- підвищені вимоги до цифрової грамотності як учнів, так і вчителів (67,6%).

Частими є також і кіберризики та онлайн загрози (45,9%). За словами фахівців, існує і брак якісної взаємної комунікації онлайн (56,8%) та потреба у додатковій мотивації (35,1%). Значним недоліком також є те, що не всі ресурси відповідають навчальним програмам та їх вимогам (45,9%).

Онлайн-інструменти мають значний потенціал для активізації та індивідуалізації освітнього процесу в початковій школі, але їх ефективність цілком залежить від забезпечення технічної доступності. Актуальним також є підбір якісних онлайн ресурсів, які дозволять подолати значний цифровий розрив.

За результатами опитування стало зрозуміло, що більшість педагогів

вважають, що використання онлайн-ресурсів дозволяє частково(59,5%) або значно (27%) покращити якість навички письмово взаємодіяти. Основними труднощами в організації онлайн письмової взаємодії є недостатній рівень цифрової обізнаності учнів (75,7%) та відсутність технічних можливостей у родинях молодших школярів (89,2%). Деякі педагоги відзначили власну недостатню підготовку (43,2%) та низьку мотивацію навчання (16,2%) як чинник труднощів. Це є основним показником, що свідчить про значну потребу у покращенні цифрової компетентності і учнів, і педагогів.

Більшість педагогів оцінюють готовність своїх учнів до онлайн письмової взаємодії на середньому(32,4%) та високому(35,1%) рівнях. Застосовують онлайн-інструменти у різних цілях:

- створення текстів/есе (8,1%);
- виконання вправ (40,5%);
- колективна/групова робота над документами (18,9%);
- оцінювання робіт (13,5%);
- рефлексія (18,9%).

Це свідчить про різноманітність поглядів на варіанти застосування під час уроків онлайн-інструментів, що вказує на великий творчий потенціал вчителів.

На основі отриманих результатів можна стверджувати, що більшість респондентів (91,8%) вважають, що онлайн письмова взаємодія дозволяє організувати індивідуальний підхід до учня, з них:

- 43,2% зазначають, що це цілком дозволяє враховувати індивідуальні особливості учнів;
- 48,6% зазначили, що особливості школяра частково враховуються.

Власну цифрову компетентність більшість опитаних педагогів оцінили на високому та достатньому рівні, де:

- 45,9% респондентів оцінили свої навички «на 4»;
- 32,4% респондентів оцінили свої навички «на 5».

Це свідчить про їх значну готовність і спроможність організовувати

ефективну онлайн письмову взаємодію з учнями.

Також під час опитування педагоги зазначили, що в початковій школі для ефективної взаємодії недостатніми є наявність навчальних платформ українською мовою (70,3%), технічної підтримки (64,9%), посібників (48,6%) та відео-уроків (48,6%) для вчителів (див. рис. 2.2).

Яких ресурсів, на вашу думку, не вистачає для ефективної організації онлайн-письмової взаємодії в початковій школі?(можна обрати декілька варіантів відповідей)
37 відповідей

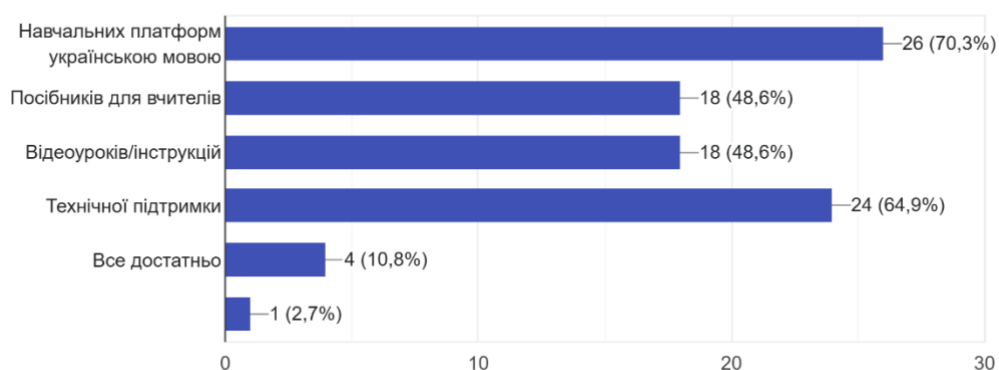

Рис. 2.2 Ресурси, яких бракує для ефективної онлайн взаємодії в початковій школі

Для організації навчання онлайн взаємодії педагоги порадили використовувати:

- шаблони для каліграфічного письма;
- підтримувати мотивацію навчання;
- використовувати онлайн інтерактивні ігри для швидкого зворотного зв'язку.

Усе це, на думку освітян, стане помічним для удосконалення писемних навичок молодших школярів. Це допоможе зробити заняття цікавими та різноманітними, що підвищить ефективність навчання.

Таким чином, проведене опитування надало нам цінну інформацію щодо використання онлайн-інструментів у навчальному процесі. Як свідчать відповіді на питання анкетування, ще залишається незначна кількість педагогів, які не

опанували ресурси та онлайн-інструменти. Це дозволяє констатувати позитивне налаштування вчителів до застосування онлайн-ресурсів, адже вони вважають, що цифрові інструменти є важливим засобом для мотивації, інформатизації та інтерактивності навчання молодших школярів.

2. Експериментальна робота з формування вмінь взаємодіяти письмово в учнів 2 класу

Педагогічний експеримент було проведено на базі Криворізької гімназії № 89 «Потенціал» КМР, до якого було залучено 24 учні 2-А класу. Його метою було визначити доцільність та ефективність застосування онлайн-інструментів на уроках української мови для формування вмінь письмово взаємодіяти.

У своєму науковому дослідженні Ірина Олійник зазначила критерії сформованості комунікативної компетентності учнів початкової школи. Вона проаналізувала вимоги Державного стандарту початкової освіти від 2019 р. та зафіксувала, що здобувач освіти має: вміти взаємодіяти з соціумом усно; сприймати та використовувати інформацію в залежності від цілей та комунікативних ситуацій; сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію, яка отримана з різних видів текстів, медіатекстів, котрі використовує для збагачення власного досвіду; демонструє власні почуття та думки, взаємодіє письмово та в режимі реального часу, дотримуючись вимог та норм спілкування; спостерігає за мовними явищами та аналізує їх[47, с.118].

Науковиця О.О. Українська також досліджувала критерії комунікативної компетентності. Вона зазначила 8 основних критеріїв: ініціативності, креактивності, інтеракційності, змістовності, зв'язності, вільності, мовної правильності, використання\невикористання невербальних засобів спілкування[6, с.2-3](див. рис. 2.3).

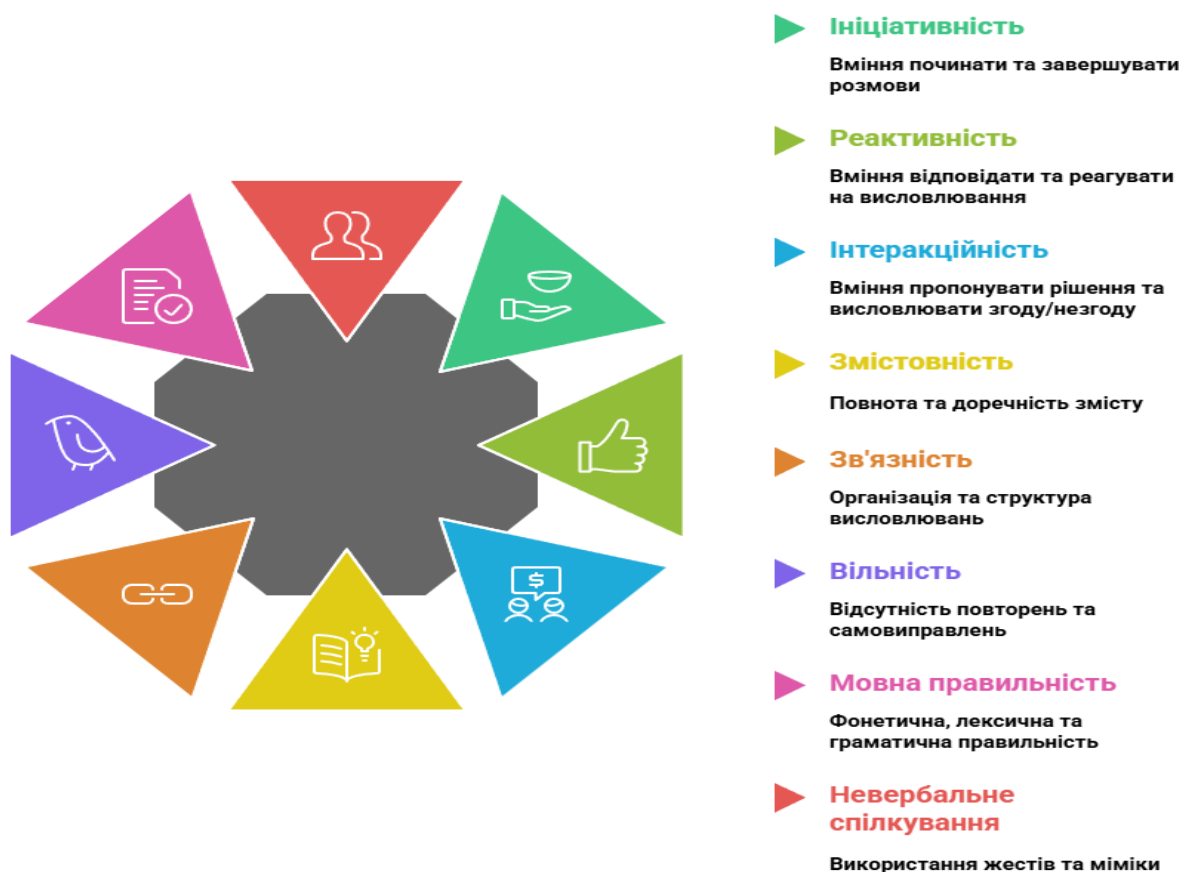

Рис. 2.3 Критерії комунікативної компетентності за О.О.Українською

Дещо оновленими є результати та орієнтири для оцінювання у запропонованому до обговорення Державному стандарті початкової освіти на сайті МОН. Велику увагу в ньому приділено взаємодії письмово з іншими в режимі реального часу, особливо в цифровому середовищі. У додатку 5 для учнів 1-2 класу виділено чіткі результати:

- створює письмове повідомлення на добре відому тему (тобто, складає та записує окремі речення за ілюстрацією чи власним досвідом, невеликі тексти-розповіді та медіатексти);
- дотримується елементарних вимог академічної доброчесності під час створення текстів/медіатекстів (вказує авторство тексту/медіатексту, який створено самостійно або під час групової роботи);
- пише слова розбірливо, використовує клавіатуру цифрового пристрою (пише слова використовуючи рукописні та друковані

літери українського алфавіту, вибирає доречний шрифт та його розмір для оформлення текстів, вводить слова на клавіатурі, зокрема, які пишуть з великої літери)[42].

Окремо, в представленому проєкті виділена «Взаємодія письмово в режимі реального часу в захищеному цифровому середовищі», що передбачає:

- вміння обмінюватись невеликими письмовими повідомленнями (реагування за допомогою невеликих письмових словесних повідомлень або емотиконів на певну інформацію (питання, прохання, привітання, згода, відмова, тощо.));
- дотримується елементарних правил безпечного спілкування (розпізнає ситуації, у яких не можна розголошувати персональні дані)[42].

Проаналізувавши нові вимоги та вимоги 2019 року від МОНУ, можемо зробити висновок, що значну увагу приділено не лише формуванню базових мовленнєвих навичок, а й цифрової грамотності, яка є дуже важливою для сучасної системи освіти.

Для діагностування рівня сформованості комунікативної компетентності та відстеження прогресу нами було розроблено діагностичний інструментарій(див. Додаток Б). Ми виділили 7 основних критеріїв для оцінки рівня сформованості умінь писемної взаємодії в учнів:

- ініціативність у спілкуванні;
- уміння підтримувати діалог;
- логічність та зв'язність мовлення;
- грамотність та точність висловлювання;
- використання додаткових засобів (емотикони, реакції);
- реакція на співрозмовника;
- уміння наводити приклади та аргументувати.

Для оцінки сформованості кожної навички у школярів ми запропонували відповідні критерії оцінювання за допомогою балів від 1-4, де:

- 1 – не сформована навичка;
- 4 – високий рівень сформованого вміння.

Наступним кроком за даними показниками став загальний розрахунок кількості балів для визначення відповідного рівня сформованості умінь писемної взаємодії. Спираючись на усі проаналізовані критерії сформованості комунікативної компетентності, нами було розроблено критерії оцінювання ефективності застосування онлайн-інструментів на уроках української мови для розвитку вміння письмово взаємодіяти. Ми виділили 4 рівня сформованості даної навички: початковий, середній, достатній, високий(див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Критерії сформованості умінь писемної взаємодії у молодших школярів

Рівень	Характеристика	Кількість балів
Високий	– Учень активно ініціює та підтримує спілкування – Висловлюється логічно, грамотно, вільно – Використовує додаткові засоби комунікації – Демонструє глибоке розуміння та аналіз інформації	25-28 балів
Достатній	– Учень демонструє здатність вести діалог – Висловлює думки з незначними помилками – Дотримується структури висловлювання – Використовує приклади – Реагує на співрозмовника	19-24 бали
Середній	– Учень спілкується з труднощами, потребує підтримки – Висловлювання частково логічні, з помилками – Приклади рідко використовуються – Реакції поверхневі	13-18 балів
Початковий	– Учень не проявляє ініціативи – Не підтримує спілкування – Мовлення уривчасте, з великою кількістю помилок – Відсутні приклади та зв'язність	До 12 балів

На початку нашого експерименту для визначення рівня сформованості умінь писемної взаємодії, нами було здійснено вхідне діагностування кожного учня у класі. Отримані результати подаємо у таблиці 2.2.

З даної таблиці видно, що:

- 37,5% учнів класу на початку нашого дослідження мають достатній рівень сформованості умінь писемної взаємодії;

- 25% учнів мають початковий рівень;
- 20,8% учнів мають високий рівень знань;
- 16,7% школярів мають середній рівень знань.

Таблиця 2.2

Вхідний рівень сформованості умінь писемної взаємодії у школярів

Рівень	Кількість учнів у класі
Високий	5 учнів, 20,8%
Достатній	9 учнів, 37,5%
Середній	4 учня, 16,7%
Початковий	6 учнів, 25%

Для того, аби перевірити вплив онлайн-інструментів на формування навички письмової взаємодії, нами було розроблено комплекс завдань. Слід зауважити, що використання на уроках лише онлайн-інструментів для формування вмінь та навичок недоцільне, тому ми спираємось на поєднання сучасних та традиційних форм навчання для забезпечення кращого результату. Такий підхід допоможе нам:

- зберегти зацікавленість учнів у навчальному матеріалі;
- постійно змінювати форми діяльності;
- забезпечувати динамічність навчання;
- здійснювати всебічний розвиток дитини.

Завдання 1. «Малюнок оживає у розмові з ШІ».

Зміст завдання: поспілкуватись з чат-ботом, який допоможе за зображенням(див. рис. 2.5) та короткими запитаннями написати власне міні висловлювання. Основний зміст завдання та картинку для роботи було взято з чинного підручника колективу авторів Надії Кравцової, Валентини Романової та Алли Савчук[67, с.12]. Для виконання даного завдання нами було обрано застосунок Mizou, який на основі наданих рекомендацій тренував письмову взаємодію учнів на задану тему. Для того, щоб штучний інтелект коректно спілкувався та задавав тільки необхідні запитання, нами було написано інструкцію: «Допомагає створювати власне висловлення; допомагає сформулювати висловлювання про свої спостереження та враження; навчає

правил спілкування; використовує та навчає мовленнєвому етикету. Видає по 1 запитанню за 1 репліку. Ставить такі запитання:

- Як ти гадаєш, яку книгу вибирає хлопчик ?
- Яку книгу читає хлопчик у комп'ютері?
- Яку книгу віддає дівчинці хлопчик у зеленому?
- Хто з дітей потребує допомоги? Чому ти так вважаєш?

Виправляй відсутність привітання, граматичні та лексичні помилки, стимулюй формулювання розгорнутої відповіді (для цього став додаткові запитання, які допоможуть надати більш детальної відповіді). У кінці перепиши усі відповіді учня під час бесіди з виправленими помилками та заверши діалог похвалою та прощанням».

Рис. 2.4 Зображення для виконання творчого завдання «У бібліотеці»

Дані інструкції допомогли нам створити середовище, яке спонукає учнів до спілкування. Створивши ситуацію реальної взаємодії, ми розробили власні міні висловлювання, які підсумувавши разом з «Бібліотекарем» записали у зошити. Під час виконання завдання ми спостерігали значне збільшення мотивації, що дозволило нам провести дуже плідне заняття та розвинути не лише навички письмової взаємодії, а й поглибити навичку користування ІКТ технологіями. Дуже важливо, що чат допоміг оцінити результати взаємодії з учнями. Тому нами було переглянуто всі результати та проаналізовано. Найкращий результат представлено у Додаток В. За нашими спостереженнями, усі учні продемонстрували старанність, намагались висловлювати свої думки логічно та чітко.

Завдання 2. «Хмаринка слів – ВЕРЕСЕНЬ»

Завдання полягало у комплексній роботі над словом «вересень» за допомогою добору слова-асоціації, що вимагає творчості та знань з написання слів. Разом зі школярами у застосунку WordArt.com ми створили власну хмарину слів(див. рис. 2.5), після чого обговорили наявні помилки у написаних словах та серед запропонованих обрали ключові слова до теми уроку. У результаті дібрані слова стали практичним матеріалом для закріплення навички поділу слів на склади та пов'язання цих знань з поділом слів для переносу(Вере-сень, шко-ла, дзві-нок, уро-ки, жов-тий, лис-ток, дощ, кле-ни, зо-шит, рюк-зак, осінь, гри-би, по-ча-ток, свя-то, те-пло, бу-кет, вчи-тель, пло-ди).

Рис. 2.5 Хмаринка слів «ВЕРЕСЕНЬ»

Виконуючи дане завдання, учні збагачували словниковий запас, розвивали асоціативне мислення, креативність та набули практичних навичок переносу слів з рядка у рядок.

Завдання 3. «Поділи слова на склади для переносу».

URL: <https://www.educaplay.com/learning-resources/26357796->

learning_resource.html

Для того, аби закріпити знання учнів про правила переносу слів із рядка у рядок, нами було розроблено інтерактивну гру на платформі Eduparley. Дітям було запропоновано врятувати жабку від гибелі у болоті, обираючи правильний варіант переносу тематичних слів. В ігровому форматі школярі краще закріпили свої знання, відпочили від письма у зошиті та врятували тваринку.

Завдання 4. «Складаємо діалог за малюнком».

На інтерактивній онлайн дошці Padlet дітям, яких об'єднали у групи, було запропоновано створити власні міні діалоги(4-5 реплік), спираючись на спільну ілюстрацію(див. рис. 2.6) до мультфільму. Після обговорення особливостей оформлення діалогів у письмовій формі (під час запису діалогу, кожен репліку записують з нового рядка, репліку починають писати з великої літери й ставлять тире на початку, лапки не використовують), школярі приступили до роботи. Кожна група створила окремий пост, на якому за допомогою клавіатури та спільних рішень і думок записували свій діалог.

Рис. 2.6 Ілюстрація до мультфільму «Струмочок»

Аналізуючи разом з учнями результати їх роботи, ми побачили велику кількість різних поглядів та відмінності у ситуаціях спілкування Жабки та Струмочка(див. Додаток Г). Під час виконання такого завдання розвивали в учнів навички групової роботи, вміння знаходити спільні рішення та актуалізували вміння працювати з інтерактивними платформами, продовжили розвивати та формувати навички письмової взаємодії.

Завдання 5. «Встанови послідовність слів у реченні».

URL: <https://wordwall.net/uk/resource/99604092>

Дане завдання учні реалізували на уроці розвитку зв'язного мовлення. В його основі були хаотично розташовані слова в інтерактивній грі, які школярі збирали у логічне речення. Кожне речення інтерактивної вправи становило частину зв'язного тексту-опису квітки «Чорнобривець». У процесі виконання завдання в учнів розвивали вміння:

- передбачати зміст речення;
- граматично правильно будувати речення (дотримання норм синтаксису та морфології);
- логічно упорядковувати власні думки, вміти їх висловлювати та обґрунтовувати;
- правильно конструювати зв'язний текст;
- обґрунтовувати пунктуацію та розуміти її значення.

Завдання 6. «Встав пропущені букви або буквосполучення у слова».

URL: <https://wordwall.net/uk/resource/101039377>

Для виконання даного завдання учням було надано 7 слів (польовий, синька, дядько, намальований, опеньок, полька, шкільний) та можливість вставити необхідну літеру «ь» або буквосполучення «ьо» у ці слова. Завдання виконувалось у форматі інтерактивної гри, що дозволило підвищити зацікавленість та включеність в освітній процес. Таке завдання допомагає розвинути уважність до орфограм, формує навичку грамотного письма для письмової взаємодії.

Таким чином, розроблена авторська система методичних заходів з формування навичок писемної взаємодії передбачала систематичність використання онлайн-інструментів у навчальному процесі; адаптацію усіх завдань та інструментів до вікових та індивідуальних особливостей другокласників, програмних вимог; мотивацію та інтерес до інтерактивних завдань через гейміфікацію та яскраву візуалізацію; чіткі інструкції та

рекомендації щодо інтеграції онлайн-інструментів у процес навчання письма здобувачів початкової освіти.

3. Результати експериментальної роботи

На заключному етапі експериментальної роботи нами було здійснено діагностику, щоб з'ясувати рівень сформованості комунікативних умінь та визначити доцільність використання на уроках української мови онлайн-інструментів для розвитку вміння письмово взаємодіяти. Заключне діагностування було здійснено за критеріями, які ми застосували перед початком наукового експерименту. Результати проведення заключного діагностування ми представили у вигляді таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Заключний рівень сформованості умінь взаємодіяти письмово у школярів

Рівень	Кількість учнів у класі
Високий	7 учнів, 29,2%
Достатній	10 учнів, 41,7%
Середній	4 учні, 16,7%
Початковий	3 учнів, 12,5%

Проаналізувавши результати вхідного та заключного діагностування, ми з'ясували, що відбулись зміни у рівні сформованості умінь взаємодіяти письмово, а саме:

- на 8,4% зросла кількість учнів з високим рівнем;
- на 4,2% зросла кількість учнів з достатнім рівнем;
- на 12,5% знизилась кількість учнів з початковим рівнем (див. рис. 2.7).

Не зважаючи на позитивні зміни у результатах навчання учнів, слід зауважити, що під час проведення дослідження ми зіткнулись з низкою проблем:

- відсутність технічного забезпечення закладу освіти;
- відсутність технічного забезпечення учнів;
- часті проблеми та перебої з інтернет з'єднанням;

- недостатня цифрова грамотність школярів;
- вимкнення світла.

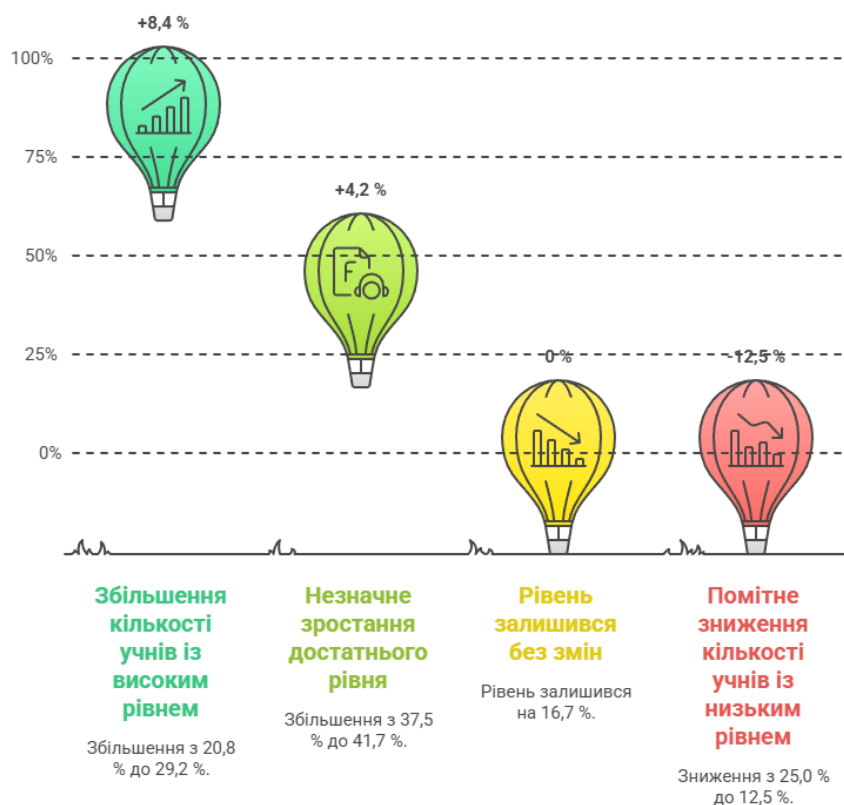

Рис. 2.7 Динаміка змін рівня сформованості комунікативної компетентності в учнів

Проте попри ці труднощі, рівень залученості та мотивації учнів значно виріс. Використання онлайн-інструментів дозволило нам зробити уроки сучасними, динамічними, активними. Така робота сприяла розвитку комунікативної компетентності, забезпечила можливість формування навички письмово взаємодіяти в цифровому просторі, дала можливість організувати якісну групову роботу та вчасний зворотній зв'язок.

Висновки до 2 розділу

Результати здійсненої нами роботи допомогли нам проаналізувати реальний стан досліджуваної проблеми, що дозволило нам з'ясувати, що у

сучасних школах, попри наявність висококваліфікованих і дуже досвідчених педагогів, все ще залишається недостатнім рівень застосування онлайн-інструментів. Значна кількість педагогів все ще не мають широкого спектру знань щодо користування інтернет-ресурсами під час уроків або ж не використовують їх систематично. Це викликає труднощі у впровадженні інтерактивного навчання, зокрема під час процесу формування навичок письмової взаємодії. Крім того, попри сучасний стан технологізації світу, все ще залишаються значні проблеми з технічним оснащенням, що безпосередньо впливає на процес впровадження онлайн-інструментів у змішаному та офлайн форматах.

У результаті проведеного дослідження було впроваджено систему завдань, які спрямовані на розвиток навичок письмово взаємодіяти. Особливу увагу було спрямовано на організацію спільної діяльності, створенню ситуацій для взаємодії та збільшення мотивації до навчання засобами цифрових інструментів, адже це вимога сучасного світу.

Здійснивши це експериментальне дослідження, ми підтвердили ефективність впровадження та систематичного використання онлайн-інструментів для формування навички письмово взаємодіяти. Отримані нами результати свідчать про суттєве підвищення рівня мовленнєвої активності, формування здатності до письмової взаємодії та розвиток творчого потенціалу школярів.

Отже, активне та систематичне застосування онлайн-інструментів у процесі навчання української мови в початковій школі стимулює підвищення рівня розвитку умінь письмової взаємодії. Уроки з використанням цифрових ресурсів створюють умови для формування комунікативної, інформаційної та соціальної компетентностей, які є основою для формування всебічно розвиненої особистості. Воно забезпечує інтеграцію традиційного та інноваційного навчання, що відповідає провідним вимогам Нової української школи та Державному стандарту початкової освіти.

ВИСНОВКИ

У процесі здійснення аналізу наукової літератури, проведення експериментальної роботи та опрацювання отриманих результатів ми дійшли таких висновків:

1. Письмова взаємодія – одна з ключових навичок для формування комунікативної компетентності. Поняття «письмової взаємодії», на нашу думку, слід розуміти як обмін думками, почуттями та інформації за допомогою письма. Це не просто текст на задану тему, а й вміння підтримувати діалог, будувати власні висловлювання так, щоб співрозмовник міг їх сприйняти та надати відповідь. Тому до навички письмово взаємодіяти висуваються такі вимоги: вміння чітко, логічно та структуровано передавати власні думки для реалізації успішної комунікації.

2. Процес формування навички письмово взаємодіяти довготривалий, а отже, вимагає систематичності та комплексного підходу до розвитку через тісний взаємозв'язок між усним та писемним мовленням учнів. Крім того, школярам слід прививати культуру(етикет) спілкування, чіткого розуміння мети такої взаємодії. Для того щоб діти не втратили інтерес до навчання, слід мотивувати учнів оптимальною для них зміною видів діяльності. А отже, ми маємо вміти вдало поєднувати традиційні та інноваційні методи навчання.

3. Відповідно до результатів дослідження, велику роль мають онлайн-інструменти, адже саме вони роблять процес опанування знань цікавим, інтерактивним, сучасним, що дозволяє підвищити рівень мотивації, підтримувати інтерес до навчання. Вони дозволяють перетворити письмо з індивідуального виду діяльності в колективну та соціальну. Найбільш вдалими для використання в початкових класах є саме онлайн-інструменти, що дозволяють додати у навчальний процес більше ігровізації (Wordwall, Kahoot!, Educaplay та інші) на закріплення основних понять та знань з вивчених тем. Таким чином діти практикуються застосовувати власні знання у реальному житті.

4. Майже всі сучасні педагоги опанували вміння використовувати онлайн-інструменти у власній діяльності, проте, дуже часто ми можемо спостерігати переважання використання традиційних методів (списування, перекази, диктанти), що недостатньо акцентує увагу на формуванні вміння взаємодіяти письмово. Це вказує на невідповідність навчальних завдань вимогам сучасності у побудові реальних життєвих ситуацій взаємодії.

5. Запропоновані завдання – лише невелика частина можливого застосування онлайн-інструментів у процесі вивчення української мови та опанування навички письмової взаємодії, якій приділяється велика увага у Державному стандарті початкової освіти, Концепції НУШ та Типових освітніх програмах. Такі завдання дають можливість регулярно практикуватись у створенні тексту у цифровому середовищі, закріпленні базових навичок та знань для успішної взаємодії. Ці завдання стануть у нагоді для формування навички письмово взаємодіяти. Вони розвивають увагу, вдосконалюють навичку формулювання власних думок та почуттів чітко, лаконічно, впевнено. Такі завдання допомагають учням зробити свої телефони не просто джерелом розваг, а й цікавих, інтерактивних навчальних завдань, щоб сформувати необхідні уміння та навички.

6. Відповідно до результатів проведеного дослідження вміння поєднувати сучасні технології та традиційне навчання – запорука позитивного зростання рівня сформованості навички письмово взаємодіяти. Уроки з використанням онлайн-інструментів були значно ефективнішими та продуктивнішими, ніж уроки, проведені лише з використанням традиційних форм навчання. Використовуючи онлайн-інструменти, учні розвивали розуміння мети комунікації, формували навичку логічної побудови власних думок та висловлювань, демонстрували значне збільшення мотивації та включеності у заняття, що підтвердило доцільність їх упровадження в освітній процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійченко Ж., Близнюк Т., Майстренко О. DIGITAL етикет та комунікації: тенденції та вимоги сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2021. Т. 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-24>. (дата звернення 10.06.25)
2. Безгодова Н. С., Колесникова Л. Л. Усна й письмова комунікація та риторика в професійній діяльності вчителя: навч. посіб. / ред.: Н. С. Безгодова, Л. Л. Колесникова. Полтава : Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка», 2023. 214 с. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/9665> (дата звернення: 16.07.2025).
3. Бернадська О. В. Застосування цифрових технологій у початковій школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/zastosuvannia-tsyfrovykh-tekhnologii-u-pochatkovii-shkoli-874693.html> (дата звернення: 17.09.2025).
4. Бойко О. Віртуальна комунікація: засіб навчання чи нова мовна навичка?. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2022. Т. 2, № 29. С. 156–160. URL: <https://surl.li/adozrf> (дата звернення: 14.06.2025).
5. Большакова І. О. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Харків : Вид-во «Ранок», 2025. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/3037-ukrmova-bolshakova-2-klas.html> (дата звернення: 03.07.2025).
6. Васильєва О. В. Критерії та рівні сформованості комунікативної компетентності молодших школярів. *Педагогічний альманах : зб. наук. праць*. 2013. Т. 20. С. 16–22. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/4fc5b669-a670-4d2a-b092-e60c743e4901/content> (дата звернення: 16.09.2025).
7. Вегера Н. О. Удосконалення культури мовлення учнів 4 класу під час вивчення частин мови. *Інноваційні процеси в початковій освіті: теорія, практика, перспективи*. Рівне, 2023. С. 26–28.

URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/4151> (дата звернення: 09.07.2025).

8. Власюк А. В., Сойко І. М. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках української мови в НУШ. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закл. «Міжнар. економ.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука»*. Рівне, 2023. Т. 1. С. 88–91.

URL: <http://dspace.megu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/4340> (дата звернення 10.06.25)

9. Власюк А. В. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формуванням писемного мовлення молодшого школяра. *Інноваційні процеси в початковій освіті: теорія, практика, перспективи : зб. тез виступів учасн. Регіонал. наук.-практ. семінару здобувачів ст. магістра поч. освіти*. Рівне, 2023. С. 28–31.

URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/xmlui/handle/123456789/4150?show=full> (дата звернення: 11.06.2025).

10. Воляннюк А. Мотивація як фактор підвищення навчальної успішності молодших школярів. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». Том 1, № 27, 2020. с. 241-245 URL: <https://op.ua/pedclass/naukova-stattya/motivaciya-yak-faktor-pidvischennya-navchalnoyi-uspishnosti-molodshih-shkolyariv> (дата звернення 10.06.25)

11. Воробець О., Луцан Н. Сучасні технології навчання української мови як методична проблема. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023.— Вип. 65, т. 1.— С. 290–298. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/65_2023/part_1/45.pdf (дата звернення: 16.03. 2025)

12. Гайдаш С. Розвиток писемної мовленнєвої діяльності молодших школярів. 2020. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-roбота/99-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkhi-stolittia-11-12-lystopada->

2020-roku/527-rozvitok-pisemnoji-movlennevoji-diyalnosti-molodshikh-shkolyariv

(дата звернення 10.06.25)

13. Гогунська А. Підвищення якостей читання та письма у молодших школярів в умовах інклюзивного класу. *Траєкторія розвитку життєвих перспектив особистості в умовах сучасного освітнього простору*. 2021. С. 82. URL: <https://old.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Materialy-konferentsii-TRAYEKTORIYA-ROZVYTKU-ZHYTTYEVYKH-PERSPEKTYV-OSOBYSTOSTI-30.11.2021.pdf#page=82> (дата звернення: 04.07.2025).

14. Горбань Д. Ф., Котлова Л. О. Причини порушень читання і письма у дітей. *Актуальні проблеми сучасної психологічної науки: виклики сучасності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської студентської інтернет-конференції*. 2022. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/34822/1/1.pdf> (дата звернення: 16.07.2025).

15. Громадська організація «Український психологічний хаб». URL: <https://www.psykholoh.com> (дата звернення: 15.06.2025).

16. Гуменюк І. М., Бучка В. О. Письмове дистантне спілкування в мовленнєвій підготовці молодших школярів. 2021. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11459/1/%D0%91%D1%83%D1%87%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.docx> (дата звернення 10.06.25)

17. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#n12> (дата звернення 10.06.25)

18. Диріва І. Ю. Використання інтернет-сервісів для організації навчального процесу у початковій школі. 2023. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/f94d67a3-e7c3-4c8c-ac5d-15454ac43800/content> (дата звернення 10.06.25)

19. Діяк В. В. Соціально-філософські та психологічні засади теорії взаємодії. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія*

«Педагогіка»). 2022. № 3. С. 119–125. URL: <https://surl.li/wxuagi> (дата звернення: 15.06.2025).

20. Дмитренко Н. С., Столярчук О. М., Федорець М. А. Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі в умовах дистанційного навчання. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Т. 2, № 4. С. 207–213. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/216/206> (дата звернення: 27.06.2025).

21. Дребущак І.М. Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів на уроках української мови. Всеукраїнська науково-практична конференція "Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика". 31 березня 2020р. м. Харків. URL: <https://genezum.org/library/formuvannya-movlennevoi-kompetentnosti-molodshyh-shkolyariv-na-urokah-ukrainskoi-movy> (дата звернення 10.06.25)

22. Дубовик С. Г., Порядченко Л. А. Е-навчання з підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. *Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням* / ред. Т. І. Мієр. 2020. С. 43–64. URL: https://www.researchgate.net/publication/356917639_E-navcanna_z_pidgotovki_majbutnih_uciteliv_pocatkovoi_skoli_do_rozvitku_komunikativnoi_kompetentnosti_molodshih_skolariv (дата звернення 10.06.25)

23. Дубовик С. Г., Семеній Н. О. Застосування сучасних онлайн-сервісів із метою розвитку мовлення учнів молодшого шкільного віку. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2024. № 5 (23). С. 232–245. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/12035> (05.09.2025)

24. Спіхіна М.А. Дефініційний аналіз поняття «взаємодія» у філософському та соціологічному вимірі. Теорія та методика навчання та виховання. 2020. № 48. С.53–63. URL:

<http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/3138> (дата звернення 10.06.25)

25. Ільяна В. Сучасні погляди на процес читання в структурі писемного мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2022. Т. 107, № 3. С. 52–62. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:guHUmq86-D0J:scholar.google.com/+письмовое+мовлення+&hl=uk&as_sdt=0.5&as_ylo=2020&as_yhi=2025 (дата звернення: 03.07.2025).

26. Імбер В., Комарівська Н. Формування комунікативної компетентності учнів початкових класів в умовах змішаного навчання. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*. 2024. № 1. С. 17–24. URL: <https://vspu.net/idpo/index.php/journal/article/view/2/13> (дата звернення 10.06.25)

27. Каїрова Н. Онлайн інструменти для організації дистанційного навчання в початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-onlayn-instrumenti-dlya-organizaci-distanciynogo-navchannya-v-pochatkoviy-shkoli-319292.html> (дата звернення: 01.10.2025).

28. Кислиця О. Формування у молодших школярів мовно-літературної компетентності в умовах нової української школи. Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 2): матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (12 травня 2020 року): збірник тез. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – с. 137. URL: https://pf.udu.edu.ua/images/2021_%D0%BA%D0%9F%D0%9C%D0%9F%D0%9D/%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%99_%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%D0%A0_%D0%A1%D0%A2%D0%A3%D0%94%D0%95%D0%9D%D0%A2_%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0_2.pdf#page=137 (дата звернення 10.06.25)

29. Ковальчук Т. Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності молодших школярів у Новій українській школі. *Нова українська школа: відповідаємо на виклики : навчально-методичний посібник* / ред.:

Г. Г. Бовсунівська, Т. О. Трохименко. Житомир, 2021. С. 74–90. URL: https://old.zippo.net.ua/data/files/2022/nml/nml_5.pdf#page=74

30. Козленко К. Формування навичок писемного мовлення у молодших школярів. 2020. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/99-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkhi-stolittia-11-12-lystopada-2020-roku/543-formuvannya-navichok-pisemnogo-movlennya-u-molodshikh-shkolyariv> (дата звернення 10.06.25)

31. Концепція нової української школи. URL: mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna_serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення 10.06.25)

32. Кравцова Н., Придаток О. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Тернопіль : Підруч. і посіб., 2025. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1297-ukrmova-ta-chitannya-kravcova-2-klas.html> (дата звернення: 02.07.2025).

33. Кривенко Ю.О. Сучасні підходи до формування навичок читання і письма на початковому етапі навчання української мови. *Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 2020. URL: <https://genezum.org/library/suchasni-pidhody-do-formuvannya-navychok-chytannya-i-pysma-na-pochatkovomu-etapi-navchannya-ukrainskoj-movy> (дата звернення 10.06.25)

34. Кривенко В. В. Комунікація: поняття, сутність, зміст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Т. 84, № 1. С. 9. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.9>. (дата звернення 15.02.25)

35. Лавриченко Н. М., Коваль І. В. Нормативні засади формування комунікативної компетентності учнів початкової школи засобами цифрових технологій. In: *The 8th International scientific and practical conference “Integration of scientific and modern ideas into practice” (November 15-18, 2022) Stockholm,*

Sweden. International Science Group. 2022. 844 p. 2022. p. 536.
URL: <https://surl.li/vwnqpw> (дата звернення 10.06.25)

36. Левченко О.В. Використання ІКТ як засіб формування предметних компетентностей на уроках української мови в початковій школі. Всеукраїнська науково-практична конференція "Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика". 31 березня 2020р. м. Харків. URL: <https://genezum.org/library/vykorystannya-ikt--yak-zasib-formuvannya-predmetnyh-kompetentnostey-na-urokah-ukrainskoi-movy-v-pochatkoviy-shkoli> (дата звернення 10.06.25)

37. Марцин С. Методика розвитку усного та писемного мовлення в закладах загальної середньої освіти : метод. рек. до навч. дисципліни. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2024. 69 с.
URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16581> (дата звернення: 04.07.2025).

38. Марченко Т.М. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови. Всеукраїнська науково-практична конференція "Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика". 31 березня 2020р. м. Харків. URL: <https://genezum.org/library/vykorystannya-interaktyvnyh-metodiv-navchannya-na-urokah-ukrainskoi-movy> (дата звернення 10.06.25)

39. Матвєєва Н. Використання новітніх технологій у роботі з учнями з порушеннями писемного мовлення. *Спеціальна освіта: проблеми та перспективи матеріали XIV-ї Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 квітня 2021 р. / ред. О. Гаврилов. 2021. С. 131–135.*
URL: <https://surl.li/ttvzcb> (дата звернення: 26.06.2025).

40. Махновець Ю. А. Використання онлайн-сервісів у професійній діяльності учителів початкової школи. *Modern directions of scientific research development. 2021. С. 28–30.* URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727667/> (дата звернення 10.06.25)

41. Мельніченко О. Корекція та подолання порушень усного і писемного мовлення молодших школярів. *Наша школа: науково-практичні студії*. 2025. Т. 9, № 1. С. 95–109. URL: [https://doi.org/10.61339/2786-6947.2025.1\(9\).331984](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2025.1(9).331984) (дата звернення: 03.07.2025).

42. МОН пропонує для громадського обговорення проєкт Державного стандарту початкової освіти. URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-proponuie-dlia-hromadskoho-obhovorennia-proiekt-derzhavnoho-standartu-pochatkovoi-osvity> (дата звернення: 30.09.2025).

43. Нагорняк Ю. С. Особливості процесу опанування учнями початкової школи навички письма. *The 12th International scientific and practical conference “Science and technology: problems, prospects and innovations”*. Osaka, Japan, 2023. С. 110. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/SCIENCE-AND-TECHNOLOGY-PROBLEMS-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-1-3.09.23.pdf#page=110> (дата звернення: 01.07.2025).

44. Наумчук В. І., Наумчук М. М. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Тернопіль : Астон, 2025. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1298-ukrmova-chytannya-naumchuk-2-klas.html> (дата звернення: 02.07.2025).

45. Ніколаєнко І. О., Безгодова Н. С., Волошинова М. О. Усна і письмова комунікація та академічна риторика : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. — Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2021. — 163 с. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7732> (дата звернення 10.06.25)

46. Олійник І. Мовленнєва діяльність як основа формування комунікативної компетентності молодших школярів. *Нова педагогічна думка*. 2023. № 2. С. 116–120.

47. Олійник І. Мовленнєва діяльність як основа формування комунікативної компетентності молодших школярів. *New pedagogical thought*. 2023. Т. 114, № 2. С. 116–120.

URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:CRIVitUwAjMJ:scholar.google.com/+СФОРМОВАНІСТЬ+КОМУНІКАТИВНОЇ+КОМПЕТЕНТНОСТІ+МОЛОДШИХ+ШКОЛЯРІВ&hl=uk&as_sdt=0,5 (дата звернення: 30.09.2025).

48. Остапенко Г. С. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Київ : Світич, 2025. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1299-ukrmova-ostapenko-2-klas.html> (дата звернення: 02.07.2025).

49. Пісна Т. Комунікація як феномен педагогічної взаємодії. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2020. Т. 12. С. 216–226. URL: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.12.2020.206753> (дата звернення: 10.06.2025).

50. Подерня Н., Костолович Т. Особливості реалізації змістової лінії «взаємодіємо письмово» в третьому класі за чинними підручниками з української мови. *Професійний розвиток педагога*. 2022. С. 86–88. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/11153/1/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%8F%20%D0%9D.%D0%9A.%2C%20%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%A2.%D0%92..pdf> (дата звернення 10.06.25)

51. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/posibnyk-ponomarova.pdf> (дата звернення 10.06.25)

52. Пономарьова К. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Київ : УОВЦ «Оріон», 2025. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1301-ukrayinska-mova-ta-chitannya-ponomarova-savchenko-2-klas.html> (дата звернення: 03.07.2025).

53. Прищепя О. Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.

54. Руда А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської наукової інтернет-конференції «Сучасна початкова школа: технології – інновації – практика» (м. Умань, 15 березня 2024 р.) с. 143-145. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/images/2024/03/zbirn1.pdf> (дата звернення 10.06.25)

55. Слинко М. Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи в умовах нової української школи. *Педагогічні науки та освіта*, с. 77-82. 2022.

56. Сугейко Л. Г., Ткаченко Г. А. Формування текстотворчих умінь учнів початкових класів під час вивчення дієслова / Матеріали 8-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Результати сучасних наукових досліджень та розробок» (17-19 жовтня 2021 р.). Мадрид, Іспанія : Barca Academy Publishing, 2021. С. 302-306.

URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:nHjG2aDgxm0J:scholar.google.com/+%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D1%96%D1%94%D0%BC%D0%BE+%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE&hl=uk&as_sdt=0,5&as_ylo=2020&as_yhi=2025 (дата звернення 10.06.25)

57. Терещенко В., Панченков А., Алгольм М., Лінник О. Мистецтво об'єктивного оцінювання в НУШ. Оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови як державної в класах (групах) з навчанням мовами корінних народів і національних меншин на засадах Нової української школи. — Київ: ТОВ "Видавництво "ЮСТОН", 2024. — 352 с. URL: https://nushub.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/mystecztvo_oczinyuvannya_v_nush_posibnyk-1.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

58. Типові освітні програми. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення 15.02.25)

59. Хома О.М. Сучасні підходи до розвитку зв'язного мовлення молодших школярів на уроках української мови в початковій школі. URL: <https://www.seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/02/Khoma-O.M.-Modern-approaches-to-the-development-in-coherent-speech-at-the-Ukrainian-lessons-in-the-primary-school.pdf> (дата звернення 10.06.25)

60. Цєпова І. В., Тимченко Л. І., Коченгіна М. В. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Х. : Вид-во «Ранок», 2025. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/3041-ukrmova-2-klasse-rova.html> (дата звернення: 03.07.2025).

61. Четверикова Т. Г. Цифрові інструменти групової комунікації як ефективний засіб формування професійних компетентностей майбутніх учителів початкової школи. Педагогічні науки: теорія та практика. 2021. № 4. URL: <http://194.44.189.250/bitstream/123456789/135/1/%d0%a6%d0%98%d0%a4%d0%a0%d0%9e%d0%92%d0%86%20%d0%86%d0%9d%d0%a1%d0%a2%d0%a0%d0%a3%d0%9c%d0%95%d0%9d%d0%a2%d0%98%20%d0%93%d0%a0%d0%a3%d0%9f%d0%9e%d0%92%d0%9e%d0%87%20%d0%9a%d0%9e%d0%9c%d0%a3%d0%9d%d0%86%d0%9a%d0%90%d0%a6%d0%86%d0%87.pdf> (дата звернення 10.06.25)

62. Чос С. Нестандартні форми розвитку комунікативної компетентності учнів початкових класів НУШ. Молодий вчений. 2021. Вип. 9. С. 24–27. URL: <https://urok.osvita.ua/materials/initial/statta-nestandardni-formi-rozvitku-komunikativnoi-kompetentnosti-ucniv-pocatkovih-klasiv-nus/> (дата звернення 10.06.25)

63. Шкварчук А., Близнюк Т. Ефективні цифрові інструменти для дистанційного навчання в початковій школі. *Освітня інноватика. Українсько-польський збірник студентських наукових праць/за заг. ред. проф. Будник ОБ, літ. ред. проф. Качак ТБ; Центр інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem». Випуск 3. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір ГМ, 2021. 143 с., 25.* URL: <https://surl.li/qdcyep> (дата звернення 10.06.25)

64. Шуляк С. Становлення комунікативної компетентності дітей

старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2023. № 1(9). С. 121–127.
URL: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(9\).2023.27930](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(9).2023.27930) (дата звернення 10.06.25)

65. Юрійчук Н. Д. Застосування інтернет-ресурсів у формуванні інформаційної та культурологічної компетентностей школярів. *Herald pedagogiki. Nauka I praktyka*. 2020. № 61. С. 8–11.
URL: https://www.researchgate.net/profile/Liudmyla-Mahdysiuk/publication/349827869_Osoblivosti_nervovo-psihicnoi_napruzenosti_osib_piznoi_zrilosti_u_krizovih_stanah/links/604266f64585154e8c7897ba/Osoblivosti-nervovo-psihicnoi-napruzenosti-osib-piznoi-zrilosti-u-krizovih-stanah.pdf#page=8 (дата звернення: 01.10.2025).

66. Barahona Mora A. M. El desarrollo de la expresión escrita en inglés a través del entorno virtual de aprendizaje. 2020.
URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:DXdqY_TLKUEJ:scholar.google.com/+Interacción+Escrita&hl=uk&as_sdt=0,5&as_ylo=2020&as_yhi=2025 (дата звернення: 08.07.2025).

67. Кравцова Н., Романова В., Савчук А. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти. У 2 ч. Ч. 1. Тернопіль : Підруч. і посіб., 2019. 128 с.

68. Daniel J. S., Marquis C. Interaction and independence: Getting the mixture right. *Distance Education*. 2020. С. 339–359.
URL: <https://surli.cc/cqcklc> (дата звернення: 08.07.2025).

69. Handayani E. T., Aminatun D. Students' point of view on the use of WhatsApp group to elevate writing ability. 2020.
URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/e71a/916820553499158a54fa4ed7c04381488b4c.pdf> (дата звернення: 09.07.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитування на тему: «Формування вміння письмово взаємодіяти на уроках української мови в початкових класах засобом онлайн-ресурсів»
 URL:<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeOGCeedSvckYiJTfVtiUUUpbW6qm7XNIJC1KoMURXxPJHz0g/viewform?usp=header>

Опитування на тему: Формування вміння письмово взаємодіяти на уроках української мови в початкових класах засобом онлайн-ресурсів.

В І U ☞ ☒

Мета опитування – обмін досвідом, ставлення та потреби педагогів у використанні онлайн-інструментів для розвитку письмової взаємодії молодших школярів. Ваші відповіді сприятимуть вдосконаленню навчальних методик та створенню більш ефективних умов для освоєння письма в онлайн/змішаному форматі. Участь в опитуванні є анонімною, а отримані результати будуть використані виключно в освітніх цілях.

Дякуємо за вашу допомогу та співпрацю!

Зазначте Ваш педагогічний стаж *

- ☐ Менше 3 років
- ☐ 3-5 років
- ☐ 6-10 років
- ☐ 11-15 років
- ☐ Більше 15 років

У якій школі ви працюєте? *

- ☐ Сільська
- ☐ Міська

У якому класі ви викладаєте? *

- ☐ 1 клас
- ☐ 2 клас
- ☐ 3 клас
- ☐ 4 клас

Як часто ви використовуєте онлайн-ресурси на уроках української мови в початкових класах? *

- ☐ Щодня
- ☐ Кілька разів на тиждень
- ☐ Раз на тиждень
- ☐ Рідко

Які онлайн-інструменти Ви використовували/використовуєте найчастіше? *
(Можна обрати декілька варіантів відповідей)

- ☐ Онлайн-дошки (Google Jamboard, Padlet, Miro та інші)
- ☐ Спільні документи (Google-Документи та інші)
- ☐ Інтерактивні вправи (LearningApps, Kahoot!, Wordwall, Educaplay та інші)
- ☐ Форуми та чати
- ☐ Соціальні мережі
- ☐ Інше...

Оберіть серед перелічених, або зазначте власний варіант переваг використання онлайн-інструментів в освітньому процесі. (Можна обрати декілька варіантів відповідей)

*

- ☐ Підвищення мотивації та зацікавленості молодших школярів
- ☐ Покращення навичок спілкування та співпраці
- ☐ Миттєвий зворотній зв'язок
- ☐ Забезпечує диференційоване навчання
- ☐ Збагачує навчальний процес
- ☐ Інше...

Оберіть серед перелічених, або зазначте власний варіант недоліків використання онлайн-інструментів в освітньому процесі. (Можна обрати декілька варіантів відповідей)

*

- ☐ Доступ до технологій не є рівним для всіх учнів
- ☐ Використання онлайн-інструментів може вимагати додаткових знань і навичок.
- ☐ Існує ризик кібербулінгу та інших онлайн-загроз.
- ☐ Онлайн-інструменти не обов'язково замінюють спілкування віч-на-віч
- ☐ Вчителі потребують додаткової підготовки для використання онлайн-інструментів
- ☐ Не всі онлайн-інструменти відповідають навчальним програмам
- ☐ Інше...

Яких ресурсів, на вашу думку, не вистачає для ефективної організації онлайн-письмової взаємодії в початковій школі? (можна обрати декілька варіантів відповідей)

- ☐ Навчальних платформ українською мовою
- ☐ Посібників для вчителів
- ☐ Відеоуроків/інструкцій
- ☐ Технічної підтримки
- ☐ Все достатньо
- ☐ Інше...

Що б ви порадили іншим вчителям щодо використання онлайн-інструментів для покращення навичок письма? (нам дуже цінний Ваш досвід)

Текст запитання з короткими відповідями

.....

Додаток Б

Діагностичний інструментарій для визначення рівня сформованості умінь
письмової взаємодії

№	Критерій	Рівні прояву (1–4 бали)
1	<i>Ініціативність у спілкуванні та взаємодії</i>	1 - не проявляє ініціативи 2 - рідко проявляє 3 - іноді ініціює 4 - часто сам розпочинає спілкування
2	<i>Уміння підтримувати діалог</i>	1 - не підтримує 2 - відповідає односкладно 3 - реагує, але без розгорнутих висловів 4 - активно бере участь у діалозі
3	<i>Логічність і зв'язність мовлення</i>	1 - уривчасто, без послідовності 2 - частково логічно 3 - загалом послідовно 4 - чітко, логічно, послідовно
4	<i>Грамотність і точність висловлювання</i>	1 - багато помилок 2 - часті помилки 3 - незначні помилки 4 - грамотно, точно
5	<i>Використання додаткових засобів (емотикони, реакції)</i>	1 - не використовує 2 - зрідка 3 - частково 4 - природно, доречно
6	<i>Реакція на співрозмовника</i>	1 - не реагує 2 - іноді реагує 3 - переважно реагує 4 - активно реагує, уточнює
7	<i>Уміння наводити приклади / аргументи</i>	1 - не наводить прикладів 2 - приклади випадкові 3 - приклади доречні, але прості 4 - аргументує, наводить приклади

Ліза

Учениця Ліза активно та вдумливо включилася в розмову з чат-ботом. Вона надала розгорнуті відповіді на поставлені запитання, продемонструвавши свою здатність спостерігати та інтерпретувати представлений сценарій. Відповіді Лізи були актуальними і свідчили про гарне розуміння контексту, оскільки вона описувала вчинки та вирази обличчя хлопчика, щоб виправдати свої думки. Її мова була доречною, і вона зберігала шанобливий тон протягом усього спілкування. В цілому, виступ Лізи був чудовим, лише з незначним простором для вдосконалення в подальшому розвитку своїх спостережень, тому вона отримує оцінку А.

Ліза

Учениця Ліза активно та вдумливо включилася в розмову з чат-ботом. Вона надала розгорнуті відповіді на поставлені запитання, продемонструвавши свою здатність спостерігати та інтерпретувати представлений сценарій. Відповіді Лізи були актуальними і свідчили про гарне розуміння контексту, оскільки вона описувала вчинки та вирази обличчя хлопчика, щоб виправдати свої думки. Її мова була доречною, і вона зберігала шанобливий тон протягом усього спілкування. В цілому, виступ Лізи був чудовим, лише з незначним простором для вдосконалення в подальшому розвитку своїх спостережень, тому вона отримує оцінку А.

Дуже добре, Лізо! Ти уважно дивишся на деталі. Смішна книга може справді викликати усмішку. А скажи, будь ласка, яку книгу віддає дівчинці хлопчик у зеленому? Опиши, що ти бачиш і чому так гадаєш.

Він віддав їй книгу яка їй подобається

Дякую, Лізо! Це дуже гарне спостереження. А як ти гадаєш, що саме може подобатися дівчинці в цій книзі? Чи можеш розповісти, що ти помітила на малюнку, що допомогло тобі так подумати?

Книга про принцес або вінкс

Чудово, Лізо! Ти добре уявляєш, що дівчинці

... можуть подобатися казкові книги про принцес або Вінкс. Останнє запитання: хто з дітей потребує допомоги? Чому ти так вважаєш? Розкажи, будь ласка, свою думку детальніше.

Хлопчик у синьому костюмі не знає яку книжку взяти, бо він підняв плечі і невпевнений

Відмінно, Лізо! Ти дуже уважно спостерігаєш за дітьми і їхніми жестами. Тепер я перепишу твої відповіді з виправленнями:

1. Я гадаю, що хлопчик шукає енциклопедію.
2. Він дуже схожий на учня, який любить навчатися.
3. Хлопчик у комп'ютері читає, напевно, смішну книгу.
4. Я так думаю, бо хлопчик дуже усміхнений.
5. Хлопчик у зеленому віддає дівчинці книгу, яка

Ліза

A

Учениця Ліза активно та вдумливо включилася в розмову з чат-ботом. Вона надала розгорнуті відповіді на поставлені запитання, продемонструвавши свою здатність спостерігати та інтерпретувати представлений сценарій. Відповіді Лізи були актуальними і свідчили про гарне розуміння контексту, оскільки вона описувала вчинки та вирази обличчя хлопчика, щоб виправдати свої думки. Її мова була доречною, і вона зберігала шанобливий тон протягом усього спілкування. В цілому, виступ Лізи був чудовим, лише з незначним простором для вдосконалення в подальшому розвитку своїх спостережень, тому вона отримує оцінку А.

Відмінно, Лізо! Ти дуже уважно спостерігаєш за дітьми і їхніми жестами. Тепер я перепишу твої відповіді з виправленнями:

1. Я гадаю, що хлопчик шукає енциклопедію.
2. Він дуже схожий на учня, який любить навчатися.
3. Хлопчик у комп'ютері читає, напевно, смішну книгу.
4. Я так думаю, бо хлопчик дуже усміхнений.
5. Хлопчик у зеленому віддає дівчинці книгу, яка їй подобається.
6. Думаю, це може бути книга про принцес або Вінкс.
7. Хлопчик у синьому костюмі потребує допомоги, бо він підняв плечі і виглядає невпевненим.

Ти молодець, Лізо! Дуже добре, що ти так уважно дивишся і вмієш висловлювати свої думки. До зустрічі!

Додаток Г

Padlet – діалог друзів Струмочка та Жабки

Святослав, Михайло, Ангеліна

- Привіт. Ти швидко тікаєш між травою.
- Так. Я поспішаю до великої річки.
- Візьми мене з собою.
- Добре. Будемо мандрувати разом.
- Удвох буде цікавіше.

Данил, Богдан, Хана

- Привіт. Ти такий чистий і блискучий.
- Бо я люблю сонечко і дощик.
- А я люблю гратися біля тебе.
- Грайся, тільки не сміти.
- Добре. Я берегтиму тебе.

Марко, Аліса, Остап

- Привіт! Як гарно ти джорчиш серед камінців!
- Дякую! Я люблю бігти й співати свої пісеньки.
- Твоя вода така чиста, аж хочеться в ній поплескатися!
- Плескайся, тільки не каламуть воду.
- Обіцяю! Ти мій найвеселіший друг у лісі!

Рустам, Максим, Кіріл

- Привіт. Я тебе чув, ти співаєш.
- Так, я люблю джорчати й бігти між камінцями.
- Мені весело біля тебе.
- І мені. Разом не нудно.
- Прийду до тебе завтра ще.

Ліза, Паша, Максим

- Привіт. Я прийшов до тебе погратися.
- Привіт. Давай, тільки не намочи хвостик.
- Ха-ха. У мене нема хвостика.
- То добре, бо вода холодна.
- З тобою весело.

Дружба Струмочка та Жабки
Створи міні діалог головних героїв.

Аліса, Міхіліна, Назар

- Привіт. Ти гарно співаєш.
- Дякую. Я люблю шуміти між камінцями.
- А я люблю тебе слухати.
- Тоді приходь частіше.

Руслана, Володимир, Софія

- Привіт. Куди ти так поспішаєш.
- Я біжу до річки. Там мої друзі.
- Можна й мені з тобою.
- Звичайно. Разом веселіше.
- Ура. Побігли швидше.